

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Äldres omsorgsbehov och närhet till anhöriga

Äldres omsorgsbehov och närhet till anhöriga

Statistiska centralbyrån
2006

The elderly: care needs and proximity to relatives

Statistics Sweden
2006

Tidigare publicering – se omslagets insida
Previous publication – listed at the inside of the cover

Producent SCB, prognosinstitutet
Producer Statistics Sweden, Forecasting Institute
Box 24300, 104 51 Stockholm
Tfn +46 8 506 940 00
E-post: demografi@scb.se

Förfrågningar Gun Alm-Stenflo +46 8 506 944 08
Inquiries e-post: gun.alm-stenflo@scb.se

Om du citerar ur denna publikation, var god uppgi källan:

Källa: SCB, Demografiska rapporter 2006:1, *Äldres omsorgsbehov och närhet till anhöriga*.

When quoting material from this publication, please state the source as follows:

Source: Statistics Sweden, Demographic Reports 2006:1, *The elderly: care needs and proximity to relatives*

Omslag: Ateljén, SCB
Cover

©2006, Statistiska centralbyrån

Enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är det förbjudet att helt eller delvis mångfaldiga innehållet i denna publikation utan medgivande från Statistiska centralbyrån.

Any reproduction of the contents of this publication without prior permission from Statistics Sweden is prohibited by the Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729).

ISSN 0283-8788

ISBN 91-618-1317-6

ISBN 978-91-618-1317-9

URN:NBN:SE:SCB-2006-BE51ST0601_pdf

Printed in Sweden

Förord

Andelen äldre i befolkningen kommer att öka markant de närmaste åren. De stora kullarna födda på 1940-talet blir pensionärer mellan 2005 och 2015. Efterfrågan på resurser till vård och omsorg kommer att öka framför allt efter 2020 då en stor andel av befolkningen blir 80 år och äldre. I denna rapport undersöks hur andelen äldre utvecklats 1970-2004, hur andelen äldre som har tillgång till anhöriga utvecklats, samt vad anhöriga betyder som komplement eller ersättning till kommunalt vårdbehov i olika åldrar. Rapporten avslutas med en beräkning av hur det framtida behovet av kommunal omsorg kan komma att utvecklas.

Ann-Zofi Duvander, Karin Mossler, Lotta Persson och Gerdt Sundström har läst rapporten och gett värdefulla synpunkter.

Lennarth Johansson på Socialstyrelsen har bidragit med viktig kunskap om hur svensk åldringsvård fungerar.

Rapporten har utarbetats av Gun Alm Stenflo.

Statistiska centralbyrån i februari 2006

Anna Wilén

Torbjörn Israelsson

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och andra organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	9
1. Bakgrund	12
2. Andelen äldre ökar.....	14
<i>Utvecklingen för gruppen 65 år och äldre</i>	14
<i>Utvecklingen för gruppen 80 år och äldre</i>	16
<i>Var bor de äldre?</i>	17
3. Vem har någon närstående?	19
<i>Hur många lever med partner?</i>	19
<i>Var bor de äldre som saknar partner?</i>	22
<i>Vilka har barn?</i>	23
<i>Vem har någon närstående?</i>	24
<i>Var bor de närstående?</i>	24
<i>Regionala skillnader</i>	26
4. Vem behöver hjälp?.....	29
<i>Hjälpbehov och tillgång till närstående</i>	31
5. Vem ger hjälpen?	34
<i>Ger närstående hjälp?</i>	36
<i>Vem hjälper till om det både finns partner och barn?</i>	38
<i>Vem hjälper till om det endast finns barn?</i>	39
<i>Vem får kommunal hjälp varje dag?</i>	40
<i>Vem får kommunal hjälp ?</i>	42
6. Konsekvenser för framtiden	44

Fakta om statistiken	47
<i>Detta omfattar statistiken</i>	47
<i>Statistikens tillförlitlighet</i>	49
Referenser	51
Bilaga 1. Tabeller	52
<i>Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner.Procent</i>	52-61
<i>Tabell 2. Andel äldre män och kvinnor som saknar barn boende i Sverige, 2004</i>	62
<i>Tabell 3. Samtliga barns boende i förhållande till föräldrarna år 2004. Procent</i>	62
<i>Tabell 4. Föräldrarnas avstånd till närmast boende barn, 2004. Procent</i>	62
<i>Tabell 5. Föräldrarnas partnerförhållande och avstånd till närmast boende barn år 2004. Procent</i>	63
<i>Tabell 6. Andel kvinnor och män olika åldersgrupper med hjälpbehov år 2003</i>	64
<i>Tabell 7. Hjälpbehov för kvinnor och män beroende på tillgång till partner år 2003</i>	64
<i>Tabell 8. Andel kvinnor och män 65+ som har kommunal hjälp beroende av hjälpbehov år 2003</i>	65
<i>Tabell 9. Andel av 65 år och äldre med närstående och hjälpbehov som har hjälp av närstående år 2003. Procent</i>	66
<i>Tabell 10. Hjälpgivare och hjälpbehov för män och kvinnor 65 år och äldre 2003.</i>	67
<i>Tabell 11. Hjälp till män och kvinnor som lever med partner och har hjälpbehov år 2003</i>	68
<i>Tabell 12. Hjälp av närstående till dem som har någon närstående i gruppen 65 år och äldre år 2003. Procent</i>	69
<i>Tabell 13. Hjälp beroende på tillgång till anhöriga. År 2003</i>	70
<i>Tabell 14. Hjälp beroende på tillgång till anhöriga. År 2003</i>	71
<i>Tabell 15. Oddskvoter skattade med logistisk regression där beroende variabeln är litet hjälpbehov jämfört med inget hjälpbehov.</i>	72
<i>Tabell 16. Oddskvoter skattade med logistisk regression där beroende variabeln är stort hjälpbehov jämfört med inget hjälpbehov.</i>	73

Bilaga 2. Modeller.....	74
<i>Hjälpbehov</i>	74
<i>Kommunal hjälp</i>	76
In English	78
Summary	78
Contents	81
List of tables	82
List of terms.....	84
<i>Explanatory symbols and abbreviations</i>	86
<i>Definitions and explanations:</i>	86
<i>Contact information</i>	86

Sammanfattning

Andelen äldre i befolkningen ökar. Det kommer att ställa stora krav på resurser till vård och omsorg i framtiden. Även om andelen äldre ökar markant kommer andelen av de äldre som lever ensamma att minska. De senaste åren har dödligheten för män minskat snabbare än den för kvinnor, vilket gör att allt fler par kan se fram emot en gemensam ålderdom. Tidigare har det varit framför allt kvinnor som blivit den efterlevande parten på äldre dagar.

Regionalt sett är andelen äldre störst i glesbygd, framför allt i Norrlands inland. Kommuner med ett vikande näringsliv tappar påfyllningen av yngre grupper. I storstäderna är andelen äldre inte så hög, men där saknar en större andel av de äldre någon nära anhörig. I rapporten visas att möjligheten att få kommunal omsorg är mycket högre för den som ej har partner eller barn. Det gör att kostnaden för äldrevården kan vara proportionellt högre i storstäderna på grund av att den hjälpbehövande inte har något socialt nätverk i form av partner och barn.

När män och kvinnor tillfrågas om sitt hjälpbehov speglar svaren i hög grad könsrollsmönster. Män som har partner och barn uppger att de har mycket mindre behov än andra grupper av hjälp med att tvätta, laga mat städa och handla. Barnlösa män med partner uppger att de har större behov av hjälp med sådana sysslor. Skillnaden i det man upplever som hjälpbehov mellan män med och utan barn kan bero på att könsrollsmönstren befästs när kvinnor är hemma under tiden när barnen är små. Om man mist förmågan att uträtta en uppgift man inte behövt utföra upplever man inte att hjälpbehovet ökat.

När män tillfrågas om de har behov av att få hjälp med påklädning, bad, att äta eller stiga upp/lägga sig visar det sig att de som saknar anhöriga har mycket större hjälpbehov än alla andra män. Det kan finnas en skillnad i hälsa mellan män som saknar anhörig och andra män, men skillnaden är så stor att den säkert också avspeglar skillnader i attityder.

Familjesituationen påverkar kvinnors hjälpbehov mindre. Det finns emellertid skillnader även för dem. För kvinnor som har behov av hjälp med att handla, städa tvätta och laga mat, innebär en tillgång

till partner snarare att de har större behov av hjälp. Även det tyder på ett traditionellt könsrollsmönster där kvinnor tar på sig en del av ansvaret för partnerns behov.

De kvinnor som uppger att de har mest behov av hjälp är de barnlösa med partner. De uppger att de har mer behov av hjälp än dem som saknar anhörig. De kvinnor som har barn har mindre hjälpbehov än de barnlösa.

De som har behov av hjälp kan få sina behov tillfredställda på olika sätt. Huvuddelen av hjälpen ges via anhörig och/eller kommunen

Möjligheten att få hjälp från anhöriga och/eller kommunen har studerats för två olika grupper. De med *litet hjälpbehov*, som behöver hjälp med inköp, städning, matlagning och tvätt och de med *stort hjälpbehov*, som behöver hjälp med bad, påklädning, att äta eller med att stiga upp och lägga sig. Av samtliga med *litet hjälpbehov* får över 60 procent endast hjälp av anhörig medan 18 procent får uteslutande kommunal hjälp. Av dem med *stort hjälpbehov* får 15 procent uteslutande hjälp av anhörig och drygt 40 procent endast kommunal hjälp.

Män och kvinnor får kommunal hjälp i ungefär samma omfattning om de har *stort hjälpbehov*. Om de har *litet hjälpbehov* är emellertid skillnaden stor. Det är betydligt fler män med *litet hjälpbehov* som får kommunal hjälp varje dag. Män med *stort hjälpbehov* får mindre kommunal hjälp och mer anhörighjälp än kvinnor. Knappt 20 procent av hjälpen till dem med *litet hjälpbehov* ges av både kommun och anhöriga och drygt 30 procent av hjälpen till av dem med *stort hjälpbehov* kommer från både kommun och anhöriga.

Söner hjälper till något mindre än döttrar. Om svärdöttrarna räkas in i sonens familj, och svärsöner i dotterns familj, hjälper söner och döttrars familjer till i ungefär samma omfattning. Svärsöner är nästan inte alls engagerade i vården av hjälpbehövande äldre. Man kan också uttrycka det så att döttrar och svärdöttrar hjälper till i mycket större omfattning än söner och svärsöner.

Om den hjälpbehövande är en man som har en partner hjälper barnen till i mindre omfattning än om den hjälpbehövande är en kvinna. Det betyder att barnen, särskilt döttrarna, i större utsträckning stödjer eller ersätter en man som vårdar.

Om den hjälpbehövande är en man som saknar partner hjälper barnen till i större omfattning än om det är en kvinna. Det är alltså en högre andel barn som hjälper en hjälpbehövande man som saknar partner.

Om man jämför vad som styr om man får kommunal hjälp eller ej visar det sig att par utan barn är den grupp som missgynnas mest. Par med barn får mer kommunal hjälp än par utan barn. Barnen har förmodligen möjlighet att understödja föräldrarna när de söker hjälp från kommunen. De som saknar partner men har barn får kommunal hjälp i mycket högre grad än de som har partner. Allra mest kommunal hjälp får de som saknar partner och barn.

Män med *litet hjälpbehov* har betydligt större möjlighet att få kommunal hjälp dagligen än kvinnor. Det är inte lika stor skillnad i möjligheten att få kommunal hjälp över huvud taget.

I första hand är det tillgång till partner som gör att de kommunala insatserna minskar. I andra hand minskar de på grund av barnen. Barnens insatser är av mycket mindre omfattning än partnerns och är oftare ett komplement till annan omsorg.

Andelen äldre med hjälpbehov kommer att öka markant på sikt. De närmaste tio åren kommer ökningen att vara modest. Den snabbaste ökningen i antalet äldre med hjälpbehov inträffar mellan 2025 och 2035. Då ökar kraven på omsorg och många kommer att vara i stort behov av dagliga hjälpinsatser. Det är viktigt att i god tid försöka finna lösningar som gör att omsorgen kan ges så humant och effektivt som möjligt och ta hänsyn till det förväntade hjälpbehovet hos olika kategorier av äldre.

Teckenförklaringar förkortningar

HBR	Historiska befolkningsregistret
Flergen	Flergenerationsregistret
ULF	Undersökningen av levnadsförhållanden
SCB	Statistiska Centralbyrån

1. Bakgrund

Befolkningen i Sverige och de flesta europeiska länder kommer att ha en mycket större andel pensionärer i framtiden. De senaste tio åren har andelen pensionärer av den totala befolkningen i stort sett varit konstant i Sverige. Det beror på att nyblivna pensionärer mellan 1995 och 2005 är födda på 1930-talet då vi hade låga födelsetal. Nu är det fyrtingalisternas tur att pensioneras, vilket innebär att andelen pensionärer i befolkningen växer. Antalet personer i arbetsföra åldrar ökar också, men inte lika snabbt som antalet pensionärer.

Sverige har till skillnad från många andra europeiska länder reformerat pensionssystemet så att pensionsutbetalningarna inte ska kunna urholka ekonomin, men den ökande gruppen pensionärer kommer förmodligen att innebära väsentligt ökande kostnader för vård och omsorg. De närmaste åren är gruppen födda på 1940-talet relativt unga men om 10-15 år kommer gruppen att vara i åldrar då de flesta blir mer vårdkrävande.

Under 1990-talet har den offentliga äldreomsorgen förändrats. De flesta gamla bor numera i eget boende. Antalet som får hemtjänst har minskat sedan 1970-talet då många fick hjälp med enklare sysslor. Under 1980-talet koncentrerades stödet till de allra äldsta. Under 1990-talet reducerades insatserna även för denna grupp. Det har dessutom skett en omfördelning av resurserna från äldre par till ensamstående (Jennbert och Molin 2003).

I Socialstyrelsens intervjuserie av äldre boende i hemmet framkommer det att åtstramningarna inom äldreomsorgen har inneburit att anhöriga fått ta på sig ett allt större vårdansvar (Johansson och Sundström, 2002).

Behovet av hjälp från offentlig verksamhet minskar om äldre har tillgång till anhöriga. Den minskande dödligheten, framför allt för män gör att vi kan förvänta oss att allt fler kommer att leva med en partner i framtiden. Detta kommer att påverka behovet av offentlig hjälp.

Kapitel 2 visar utvecklingen av andelen äldre. Utvecklingen regionalt följs under perioden 1970-2004. Informationen kommer från SCB:s register. Beskrivning av vilken registerinformation som använts finns i kapitlet *Fakta om statistiken*. Kapitel 3 visar hur

andelen äldre som har närstående förändrats totalt och regionalt. Kapitel 4 visar samband mellan hjälpbehov, ålder, kön och tillgång till närstående. Kapitel 5 visar sambandet mellan hjälpbehov, tillgång till närstående och hjälp av närstående eller kommunen. I kapitel 6 beräknas framtida behov av kommunal hjälp med hänsyn till troliga förändringar i dödlighet. Betydelsen av förändringarna för framtida kommunala hjälpbehov diskuteras.

2. Andelen äldre ökar

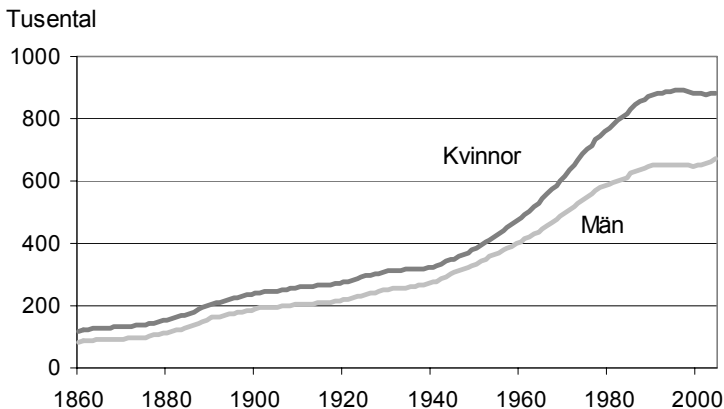
Utvecklingen för gruppen 65 år och äldre

Antalet äldre har successivt ökat under de senaste 150 åren. Fram till mitten av 1900-talet var ökningen långsam. År 1950 var cirka 55 procent av dem som var 65 år och äldre kvinnor. Från 1950-talet minskade dödligheten för kvinnor mer än för män. Resultatet blev att i åldrarna 65 år och äldre ökade antalet kvinnor mycket snabbare än antalet män. För tio år sedan var andelen kvinnor i gruppen 65 år och äldre nästan 58 procent.

De senaste åren har dödligheten minskat mer för män än för kvinnor. Det har resulterat i att andelen män i gruppen 65 år och äldre ökat med cirka en procent sedan 1996 trots att det varit relativt få nyblivna pensionärer. Antalet kvinnor 65 år och äldre har varit ungefär detsamma under samma period.

Antalet män och kvinnor 65 år och äldre, 1860-2004

Number of men and women aged 65 and older, 1860-2004

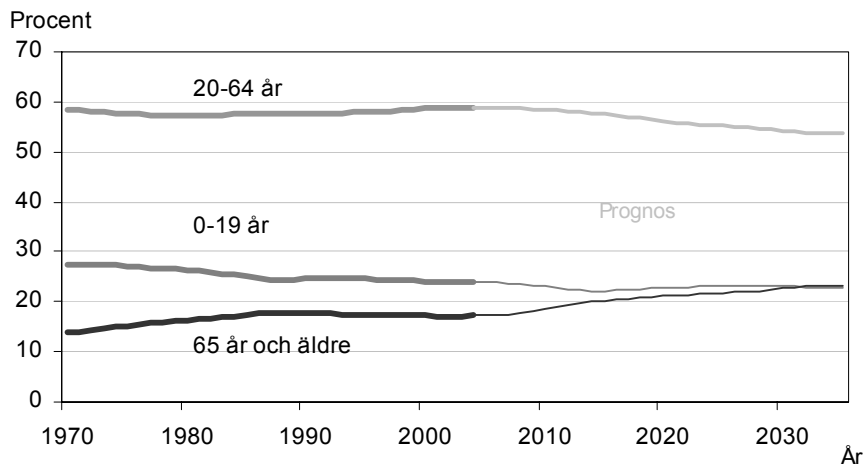
Källa: HBR.

Anledningen till att antalet 65 år och äldre har varit ungefär konstant det senaste decenniet är att det föddes få barn i Sverige på 1930-talet. Det är den gruppen som gått i pension mellan 1995 och 2005. De stora barnkullar som föddes på 1940-talet kommer att passera 65-årsstrecket inom det närmaste decenniet, vilket kommer att leda till en snabb ökning av andelen 65 år och äldre. Idag utgör gruppen cirka 17 procent av den totala befolkningen och den

kommer successivt att öka med över fem procentenheter de närmaste 20 åren.

Utvecklingen av andelen personer 65 år och äldre jämfört med andra åldersgrupper, 1950-2035.

Development of the share of individuals aged 65 and older compared to other age groups, 1950-2035.

Källa: HBR, Befolkningsprognosen 2005.

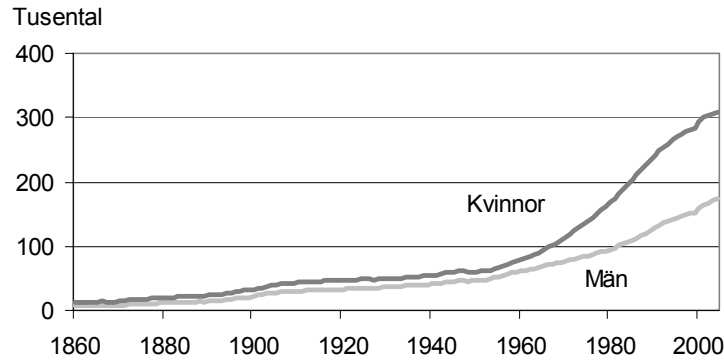
Mellan 1950 och 1975 ökade också antalet 65 år och äldre ungefär lika mycket som de kommer att öka de närmaste åren. Det som skiljer den perioden från den vi står inför är emellertid att då minskade antalet i åldrarna 0-19 år samtidigt som antalet i åldrarna 20-64 år ökade, vilket gjorde att det inte blev så stora förändringar i den så kallade försörjningsbördan. *Andelen* av den totala befolkningen som var i arbetsföra åldrar förblev ungefär konstant under den perioden.

De närmaste 30 åren kommer antalet i åldrarna 20-64 år att öka och antalet i åldrarna 0-19 år också att öka en aning enligt befolkningsprognosen. Antalet i åldrarna 65 år och äldre ökar emellertid mycket mer, vilket gör att *andelen* av befolkningen i arbetsföra åldrar minskar. Det gör att försörjningsbördan ökar.

Utvecklingen för gruppen 80 år och äldre

Antalet män och kvinnor 80 år och äldre, 1860-2004

Number of men and women aged 80 and older, 1860-2004

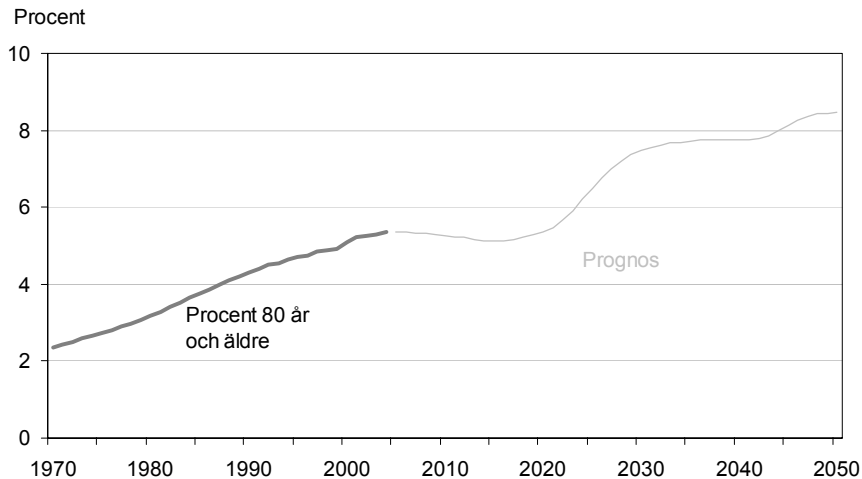
Källa: HBR.

Antalet kvinnor 80 år och äldre har nästan trefaldigats sedan 1970, medan männen blivit över dubbelt så många under perioden. Enligt befolkningsprognosen kommer antalet kvinnor 80 år och äldre inte att öka fram till 2020, medan det kommer att bli cirka 30 000 fler män i samma åldrar.

De närmaste åren kommer gruppen 80 år och äldre att vara ungefär lika stor som tidigare. Det är först år 2020 och därefter som vi får en kraftig ökning av de verkligt gamla. Det är då man kan förvänta sig en markant ökning av efterfrågan på vård och omsorg.

Utvecklingen av andelen personer 80 år och äldre av befolkningen, 1970-2050.

Development of the share of individuals aged 80 and older of the total population, 1970-2050.

Källa: HBR, Befolkningsprognosen 2005

År

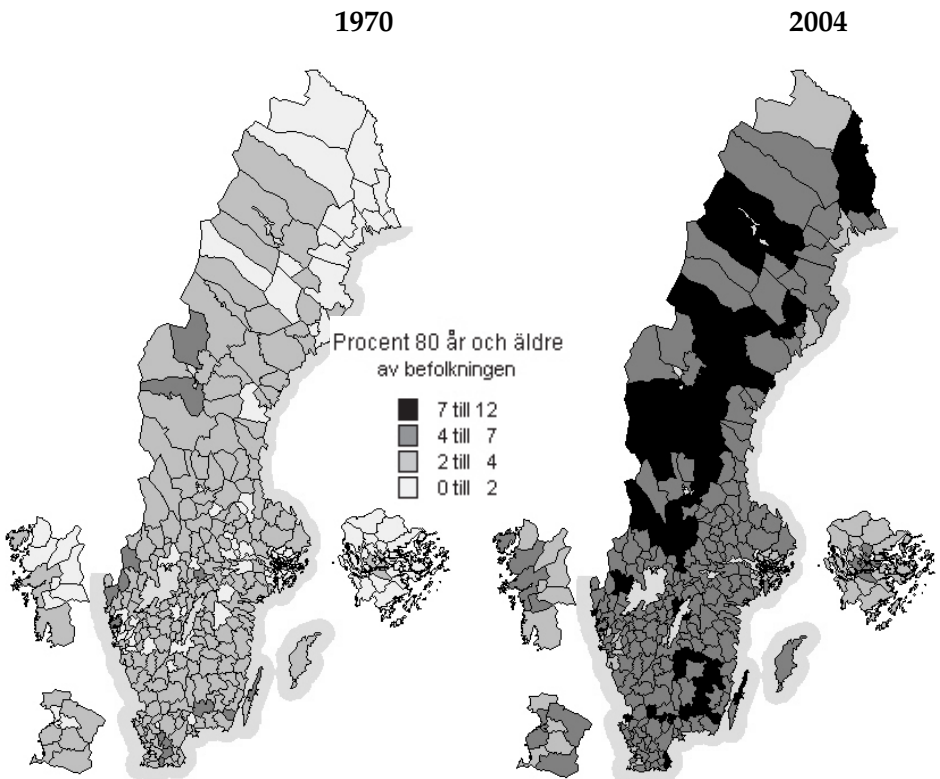
Var bor de äldre?

Andelen äldre har successivt ökat i hela landet sedan 1970. Förortskommunerna i Stockholm har lägst andel 80 år och äldre både år 1970 och år 2004, men även där har andelen äldre mer än fördubblats. Förortskommuner med låg andel äldre kan urskiljas som en ljus ring runt Storstäderna både på kartan för 1970 och 2004.

År 1970 hade flera kommuner i Skåne såsom Hörby, Skurup och Sjöbo, samt en del kommuner i västra Sverige en hög andel 80 år och äldre. Anledningen till att de inte längre har så hög andel äldre är att de har fått nytillskott av unga eftersom de blivit förortskommuner till Malmö- och Göteborgsregionerna.

Andelen äldre har ökat mest i Norrlands inland samt i sydöstra Småland. År 2004 har kommuner i Västerbottens inland den högsta andelen äldre i hela landet.

Andel 80 år och äldre 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent
Per cent 80 years and older 1970 and 2004, by municipality

Källa: HBR. Siffermaterialet finns i tabell 1 i tabellbilagan.

Gemensamt för kommuner med hög andel äldre är att de har haft ett vikande näringsliv under perioden 1970-2004. Storstadsnära kommuner i söder och väster har fått ändrad åldersstruktur på grund av inflyttning av yngre som pendlar inom regionen. Exempel på sådana kommuner är Orust, Skurup och Höör.

Kommuner med störst respektive minst andel äldre 1970 och 2004

Municipalities with largest proportion elderly people, 1970 and 2004

Andelen 80 år och äldre

Kommuner med minst andel äldre			
	Procent 1970		Procent 2004
Järfälla	0,33	Håbo	1,89
Tyresö	0,35	Nykvarn	2,12
Salem	0,53	Botkyrka	2,31
Upplands-Väsby	0,61	Tyresö	2,34
Haninge	0,64	Knivsta	2,41
Botkyrka	0,84	Haninge	2,46
Huddinge	0,87	Värmdö	2,46
Upplands-Bro	0,88	Salem	2,48
Sigtuna	0,90	Upplands-Bro	2,49
Täby	0,91	Österåker	2,53

Kommuner med störst andel äldre			
Kommun	Procent 1970	Kommun	Procent 2004
Torsås	4,59	Dorotea	9,89
Orust	4,48	Åsele	9,24
Höör	4,44	Rättvik	8,70
Sjöbo	4,38	Sorsele	8,66
Hörby	4,20	Bjurholm	8,50
Berg	4,19	Härjedalen	8,37
Dals-Ed	4,15	Tingsryd	8,31
Lekeberg	4,14	Ragunda	8,21
Årjäng	4,09	Ånge	8,20
Skurup	4,07	Högsby	8,14

3. Vem har någon närstående?

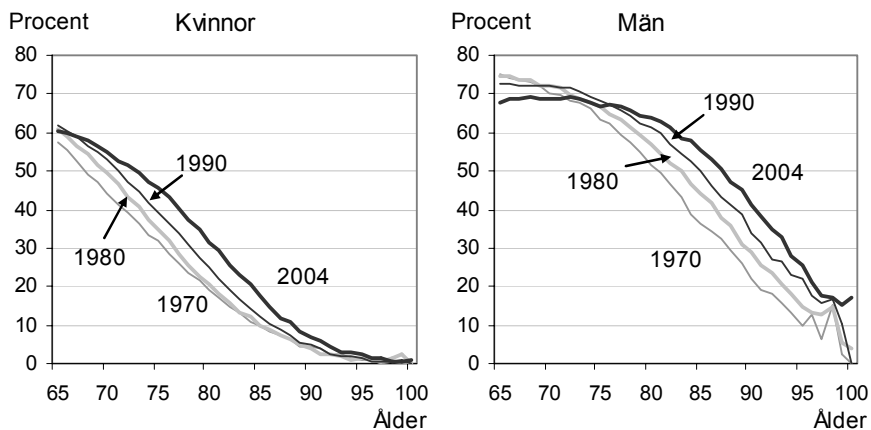
Hur många lever med partner?

Det sociala nätverket har stor betydelse dels för hälsan och dels för behovet av omvårdnad. Av den anledningen är det viktigt att veta hur stor andel äldre som har partner.¹ Den information som använts här kommer från SCB:s register.²

När statistik källan är register är fördelen att man har information om samtliga och av den anledningen kan varje åldersgrupp studeras för sig. Det är dessutom möjligt att studera regionala mönster. Registren har emellertid brister, som man måste vara medveten om när man studerar närstående. Det finns idag ingen möjlighet att med registerinformation identifiera sambor som saknar gemensamma barn.

Utvecklingen av andelen som har en partner¹

Development of the share of elderly people with a partner

Källa: Flergen och HBR, SCB. Sambo som saknar gemensamma barn saknas i SCB:s register.

Andelen som har make/maka eller partner skulle ha ökat över tiden i alla åldrar om sammanboende som saknar gemensamma barn funnits med i registren. I undersökningen om levnadsförhållanden ULF inkluderas även sammanboende och då har 67 procent av kvinnorna jämfört med knappt 60 procent enligt registren en make eller partner år 2003. Motsvarande siffra för män är 79 procent i ULF och omkring 68 procent enligt registren.

¹ Partner definieras här som make/maka eller sambo med gemensamma barn.

² Se kapitlet *Fakta om statistiken*.

Om man studerar andelen som lever i par över tiden får man en allt större underskattning bland de unga pensionärerna eftersom det blir allt vanligare att vara sambo utan gemensamma barn. Bilden på förra sidan skulle förmodligen visa att en allt större andel lever med partner i samtliga åldrar om vi inte hade registerproblem.

För att få en bättre uppfattning om hur stora problemen är och i vilka åldersgrupper de är störst har informationen från registren jämförts med den information personer själva uppgett i intervjuundersökningen ULF³ (Undersökningen om levnadsförhållanden).

Jämförelse av andelen som lever med partner⁴ enligt register och ULF
Comparison of the share of elderly living with a partner according to registers and to ULF

Åldersgrupp	Ensam både enligt register och ULF (procent)	Par både enligt register och ULF (procent)	Par register ensam enligt ULF (procent)	Par i ULF ensam enligt register (procent)
Kvinnor				
65-69	33	62	1	4
70-74	43	54	1	2
75-79	55	39	3	3
80-84	72	24	2	2
85-89	84	11	4	1
90+	99	1	0	0
Totalt	56	39	1	2
	Ensam både enligt register och ULF (procent)	Par både enligt register och ULF (procent)	Par register ensam enligt ULF (procent)	Par i ULF ensam enligt register (procent)
Män				
65-69	21	70	0	9
70-74	24	71	2	4
75-79	27	66	3	4
80-84	36	60	2	2
85-89	40	50	4	6
90+	75	16	9	0
Totalt	28	65	1	5

Uppgifterna om man lever i par eller ej överensstämmer i över 90 procent av fallen i alla åldersgrupper. De som uppger sig sammanbo som par i ULF men ej finns med i registren är i de flesta fall sambo utan gemensamma barn. Detta gäller nio procent av

³ Se kapitlet *Fakta om statistiken* för beskrivningen av ULF.

⁴ Som partner definieras make/maka eller sambo med gemensamma barn i register och make/maka eller sambo enligt ULF.

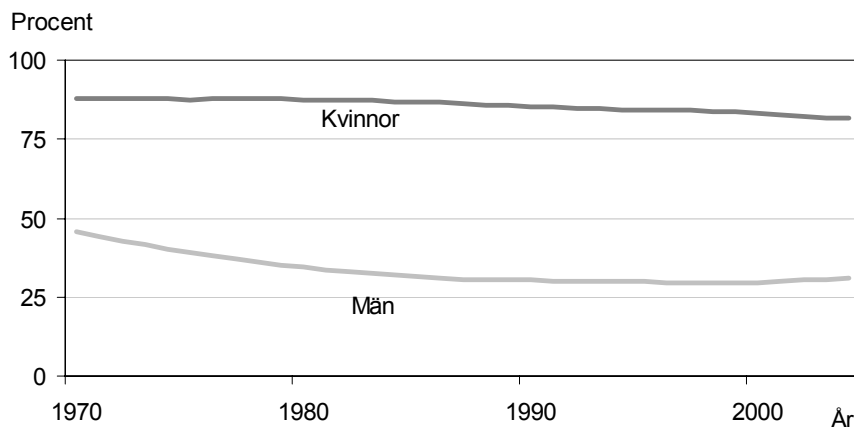
männen och ca fyra procent av kvinnorna i åldern 65–69 år. Andelen minskar successivt med åldern.

De som lever som par enligt registren och ensamma enligt ULF är i de flesta fall par där den ena parten bor på institution, men fortfarande är skriven på hemadressen. Den andelen ökar med stigande ålder. En del beror också på att observationstidpunkten är olika och att partnern hunnit dö.

Sammanfattningsvis kan sägas att överensstämmelsen mellan registerinformation och ULF är relativt god i synnerhet för gruppen 80 år och äldre.

Andelen 80 år och äldre kvinnor och män som lever ensamma⁵, 1970-2004

Per cent women and men 80 years and older living alone, 1970-2004

Källa: Registerinformation från Flergen och HBR.

Andelen som bor i parförhållande ökar över tiden. Andelen män som lever ensamma minskade snabbt mellan 1970 och 1980 till följd av att kvinnornas dödlighet sjönk mycket snabbare än männens mellan 65 och 80 års ålder. Det gjorde att allt fler män fick behålla sin partner i högre åldrar.

Andelen kvinnor som lever ensamma har minskat successivt sedan 1970. Från mitten av 1980-talet har dödligheten minskat mer för män än för kvinnor. Allt fler kvinnor får alltså behålla sin partner i högre åldrar.

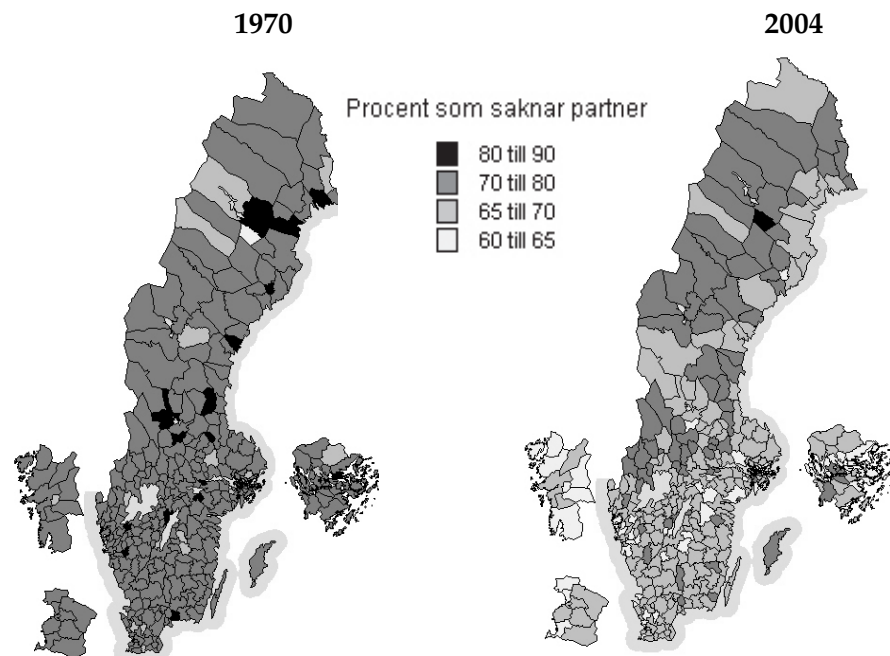
⁵ Andelen som lever utan partner enligt register. Som partner definieras make/maka eller sambo med gemensamma barn.

Var bor de äldre som saknar partner?

Andelen 80 år och äldre som saknar partner har minskat i de flesta kommuner. År 2004 var andelen högst i kommuner i Norrlands inland samt i Stockholms innerstad.

Procent 80 år och äldre som saknar partner⁶

Per cent of elderly people 80 years and older without partner

Källa: HBR, RTB och Flergen.

Malå exempel mot strömmen

Det finns emellertid några få kommuner i norra Sverige som uppvisar ett motsatt mönster. Ett exempel är Malå kommun som hade mycket låg andel 80 år och äldre som saknade make/maka eller partner år 1970 (ljus prick på kartan) och har hög andel 2004 (mörk på kartan). År 1970 var det flest män i åldrarna 80 år och äldre, en konsekvens av en lång period under vilken kvinnor flyttat från Norrlands inland. Under den sista delen av 1900-talet byggdes emellertid den offentliga sektorn ut, vilket förbättrat möjligheten för kvinnor att finna sysselsättning i Norrlands inland. Många män har arbetat inom jord- och skogsbruk, verkstadsindustri och gruvdrift, medan kvinnor huvudsakligen varit sysselsatta inom den offentliga sektorn. Området är känt för att ha haft en mycket hög dödlighet, framför allt i hjärt- och kärlsjukdomar, vilket framför allt drabbar män.⁷ Malå är dessutom en av de kommuner som har haft högst dödlighet i Sverige under hela perioden.⁸ Männen i Malå har alltså varit sysselsatta inom näringsgrenar som har mycket hög dödlighet. Dödlighetsmönstret har gjort att de överlevande som är 80 år och äldre framför allt är ensamstående kvinnor år 2004.

⁶Partner definieras här som make/maka eller sambo med gemensamma barn.

⁷ Se Nyström L, Rosen M, Wall S. (1986).

⁸ Se Livslängden i Sverige (2001).

Vilka har barn?

Mindre än 20 procent av alla gamla 80 år och äldre har inga barn boende i Sverige.⁹ En del av dem har barn boende utomlands och en del av dem är barnlösa. För åldersgruppen mellan 65 och 79 år är andelen som inte har barn några procent färre. Registren saknar kopplingen till barn som är födda före 1932, vilket gör att andelen som saknar barn underskattas för de allra äldsta.¹⁰ Registren saknar också uppgifter om fosterbarn. Det innebär att en efterlevande partner som ej är adoptiv eller biologisk förälder saknar uppgift om den döda partners barn.

I den här studien mäts avstånden från kommunens mitt. Då fås en större överskattning av avstånden i Norrland där kommunerna är mycket stora. Där kan barnen naturligtvis bo nära föräldrarna i en angränsande kommun även om kommunernas mitt är långt ifrån varandra.

Många äldre har barn som bor i Sverige. Drygt hälften av *alla* barn bor i samma kommun eller i en kommun inom en mils radie från föräldrarna.¹¹ 70 procent av *alla* barn bor i en kommun inom 5 mils radie från föräldrarna.

Kvinnor 80 år och äldre bor i genomsnitt något närmare barnen än de något yngre kvinnorna. Motsvarande mönster finns inte för män. Kvinnor är i högre utsträckning ensamstående och det har förmodligen en viss inverkan på benägenheten för barn och föräldrar att söka sig närmare varandra. När partnern inte längre kan stödja den äldre är det viktigare att barn och föräldrar bor närmare varandra.

Från ett föräldraperspektiv är det kanske viktigare att åtminstone något barn finns i närheten än att man har många barn i närheten. Om man endast studerar hur långt bort det barn bor som är *närmast* finner man att drygt 70 procent av föräldrar, som lever med en partner, har ett barn i samma kommun eller inom en mils radie.¹² Ensamstående kvinnor har barn i närheten i högre grad än de med partner och ensamstående män och i lägre grad än män som lever med partner. Det är något vanligare att det barn som bor närmast är en son än att det är en dotter.

⁹ Se tabell 2 i tabellbilagan.

¹⁰ Se kapitlet *Fakta om statistiken* angående registrens begränsningar vad gäller uppgifter om barn.

¹¹ Se tabell 3 i tabellbilagan.

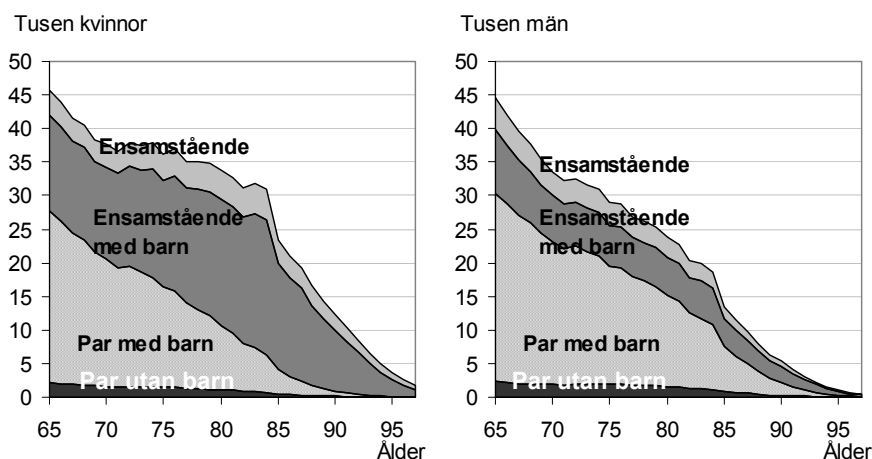
¹² Se tabell 4 i tabellbilagan.

Vem har någon närstående?

Förutom partner är barnen den viktigaste komponenten i de flesta äldres familj. Det är förhållandevis få äldre som saknar både barn och partner. Andelen som lever i par minskar snabbt med åldern eftersom dödligheten är hög. De flesta ensamstående har emellertid barn. Många äldre ensamstående kvinnor har barn och som vi sett tidigare bor barnen ofta förhållandevis nära modern.

Familjeförhållanden för män och kvinnor 65 år och äldre år 2004¹³

Family situation for men and women aged 65 and older

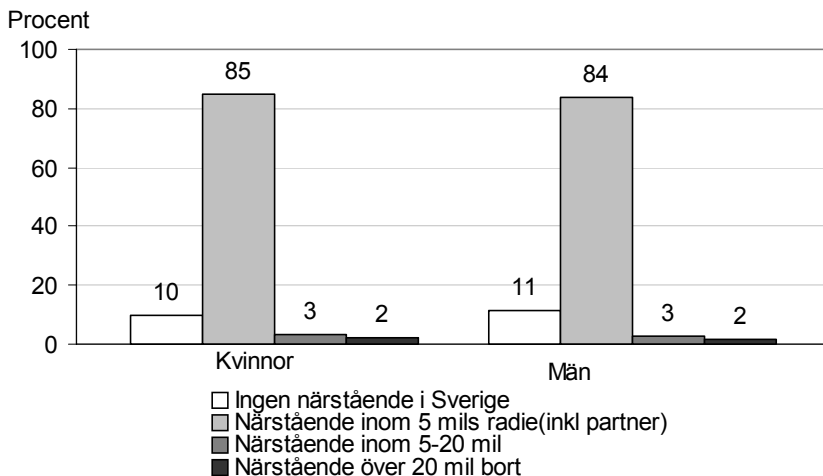
Källa: HBR (Historiska befolkningsregistret) och Flergen¹⁴. Flergen innehåller i huvudsak barn födda 1932 och senare. Uppgift om fadern saknas oftare än om modern. Av den anledningen är andelen som saknar barn något överskattad för män och för de allra äldsta. Med barn avses adoptiv eller biologiska barn boende i Sverige.

Var bor de närstående?

De flesta äldre har antingen en partner eller åtminstone ett av barnen boende inom ett avstånd som gör att de åtminstone teoretiskt sett kan få hjälp av barnet. Mellan 65 och 79 års ålder är förhållandena likartade för män och kvinnor. De flesta, 85 procent, har någon, antingen partner eller barn boende inom 5 mils radie. Det innebär att det närmaste barnet har möjlighet att nå föräldern inom någon timme. Omkring 10 procent har enligt register ingen närstående i Sverige. Registren saknar dels fosterbarn och dels barn boende utomlands. Om man tar hänsyn till det blir andelen som saknar närstående förmodligen någon procent lägre.

¹³ Par är definierat som gifta eller sammanboende med gemensamma barn boende på samma fastighet enligt folkbokföringen.

¹⁴ Se kapitlet *Fakta om statistiken*.

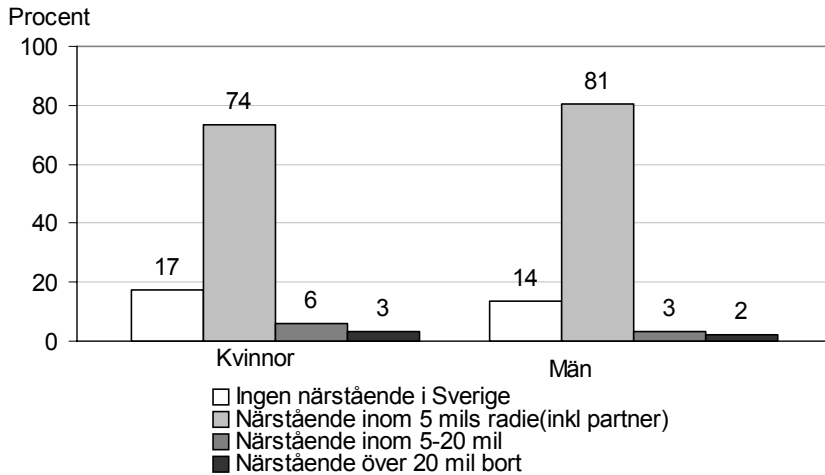
Avståndet till närstående för kvinnor och män 65-79 år, 2004*Distance to a close relative for men and women aged 65-79, 2004*

Källa: HBR och Flergenerationsregistret. Närstående definieras som närmast boende barn eller partner. Avstånden mäts mellan kommuners mittpunkter. Boende enligt folkbokföringen 31/12 2004.

Andelen som saknar närstående i Sverige ökar till 17 procent för kvinnorna och 14 procent för männen i åldersgruppen över 80 år.¹⁵ Det beror i huvudsak på att många gamla förlorat sin partner.

När den som bor närmast är ett barn i stället för partner får det till följd att andelen som har en närstående inom 5-20 mils radie ökar, speciellt för kvinnor. Det är ju oftast kvinnor som blir den överlevande partnern.

¹⁵ Andelen som saknar anhörig överskattas några procent på grund av att registren saknar information om barn för de allra äldsta, dessutom saknas fosterbarn och barn boende utomlands.

Avståndet till närstående för kvinnor och män 80 år och äldre, 2004*Distance to a close relative for men and women aged 80 and older, 2004*

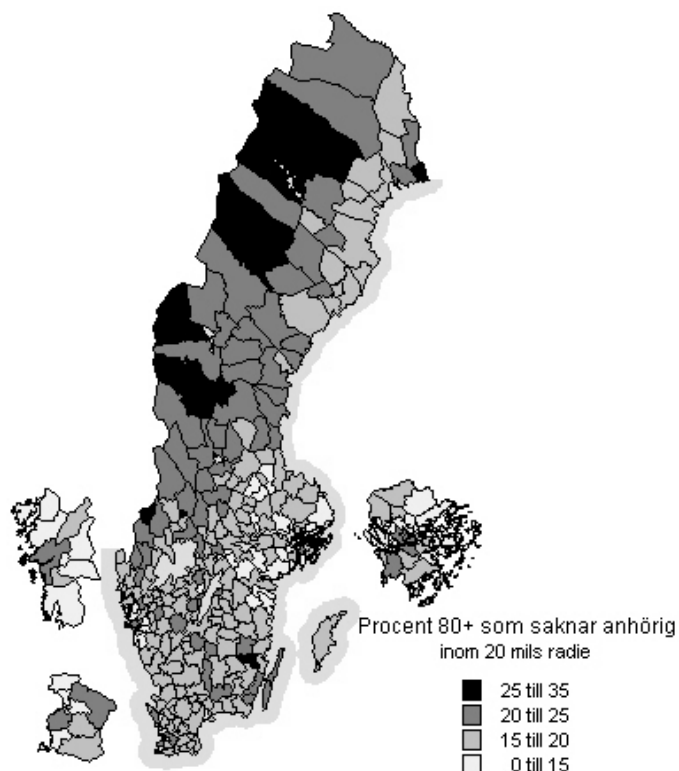
Källa: HBR och Flergenerationsregistret. Närstående definieras som närmast boende barn eller partner. Avstånden mäts mellan kommuners mittpunkter. Boende enligt folkbokföringen 31/12 2004.

Regionala skillnader

Bland de kommuner som har en hög andel personer 80 år och äldre som saknar anhörig inom 20 mils radie finns många glesbygdskommuner, samt storstäder. Kommuner som gränsar till Norge och Finland kan ha en hög andel som saknar anhörig på grund av att barnen bor i grannlandet. Därför krävs fördjupade studier innan man kan fastslå att andelen som saknar anhörig verkligen är hög i gränskommunerna.

Procent 80 år och äldre som saknar närstående¹⁶ inom 20 mils radie år 2004

Per cent of elderly people aged 80 and older without close relatives within a 200 km radius year 2004

Källa:HBR och Flergen.

Andelen som saknar anhörig inom 20 mils radie är stor i flera kommuner i Västerbottens och Norrbottens inland. (Den vänstra kolumnen i tabellen). Många äldre som bor där har barn som flyttat för att få arbete. Andelen som saknar barn inom 20 mils avstånd överskattas emellertid i Norrland på grund av vi mäter mellan kommunernas mittpunkter i den här studien. Om barn och föräldrar bor nära kommungränsen kan de verkliga avstånden vara betydligt kortare.

¹⁶ Definition av närstående: Adoptiv eller biologiska barn, make/maka eller sambo med gemensamma barn.

Kommuner där högst andel 80 år och äldre saknar närstående
Municipalities with highest proportion elderly people (80+) without close relatives

Kommun	Procent utan närstående inom 20 mils radie	Kommun	Procent utan närstående i Sverige
Vilhelmina	32	Eda	23
Haparanda	31	Stockholm	22
Dorotea	30	Färgelanda	22
Arjeplog	28	Vårgårda	21
Eda	28	Ljusnarsberg	21
Åre	27	Bengtstors	21
Jokkmokk	27	Haparanda	21
Munkfors	26	Botkyrka	21
Härjedalen	26	Högsby	21
Storuman	26	Dals-Ed	21
Högsby	25	Sävsjö	20
Ragunda	25	Solna	20
Kramfors	25	Malmö	20
Gällivare	25	Årjäng	20
Norsjö	25	Göteborg	20
Samtliga kommuner	19	Samtliga kommuner	16

Om man i stället rangordnar kommuner utan att ta hänsyn till avstånd till eventuella barn sjunker andelen som saknar anhörig markant. (Den högra kolumnen i tabellen ovan). Det blir också andra kommuner som har högst andelar utan närstående i Sverige. I kommuner såsom Eda, Dals-Ed, Haparanda och Bengtstors har förmodligen många av de äldre sina barn i grannländerna. Botkyrka är en invandrarkommun och av den anledningen kan registren underskatta andelen äldre som har anhöriga i närheten. Om barnen är vuxna vid invandringen saknas länken barn föräldrar i registren.

I Stockholm, Göteborg och Malmö är situationen delvis en annan. Även där finns en hög andel äldre som saknar närstående. Där beror situationen till en stor del på selektion. Det har varit vanligt att ensamstående flyttat till storstäder under en lång period, vilket gör att antalet som totalt saknar barn är större där. Storstäderna har en stor andel utlandsfödda, men andelen äldre födda utomlands är för liten för att förklara skillnaderna.

4. Vem behöver hjälp?

Att äldres hjälpbehov ökar med åldern är välbekant. I undersökningen av levnadsförhållanden (ULF) ställs frågor till de äldre om behovet av hjälp. De som säger sig behöva hjälp med städning, inköp av livsmedel, matlagning och tvätt klassificeras som att de har ett *litet hjälpbehov*. Om den gamla bor på institution eller behöver hjälp med bad, av- och påklädning, med att stiga upp, och med att äta betraktas detta som ett *stort hjälpbehov*.¹⁷

20 procent av männen och 30 procent av kvinnorna 65 år och äldre uppger att de har hjälpbehov.¹⁸

Om man studerar hur det egenskattade behovet av hjälp utvecklas i förhållande till åldern ökar det ungefär likartat för kvinnor med och utan anhörig, samt för män utan anhörig. Som anhörig definieras här partner eller biologiska och adoptivbarn. Män utan anhörig har signifikant mindre hjälpbehov än övriga grupper. Förmodligen beror detta i huvudsak på att många har yngre hustrur som hjälper dem.

Det subjektiva behovet upplevs i förhållande till den situation man befinner sig i. Om den ena partnern kan gå och handla mat, städa, tvätta och laga mat upplever sig kanske inte någon i paret som i behov av hjälp med dessa sysslor. Framför allt gäller detta de generationer som för närvarande är äldre där ansvaret för dessa sysslor traditionellt varit kvinnans. Mannen upplever förmodligen inte att han har några hjälpbehov så länge kvinnan utför sysslorna. Medvetandet om att man har behov av hjälp blir säkert mycket större om förändringen i förmåga hos en av kontrahenterna medför att ingen klarar att utföra sysslorna eller att man måste göra en omfördelning av ansvaret för arbetet.

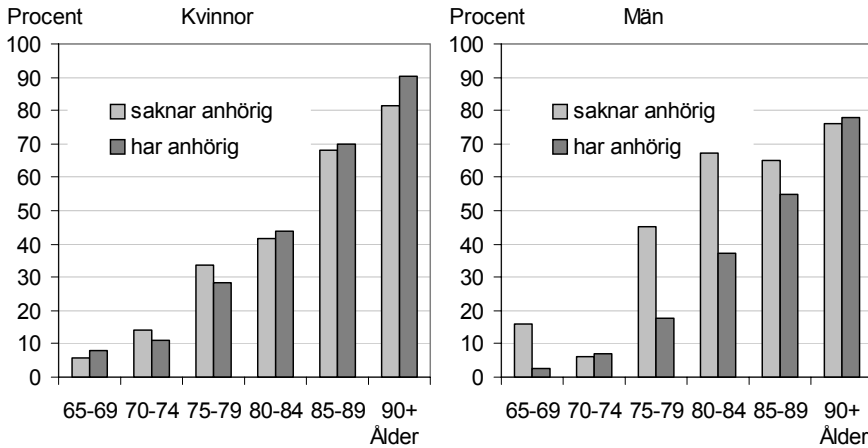
Män med anhöriga har mindre hjälpbehov, men ökningen med åldern liknar den för kvinnor. Det oregelbundna mönstret för män som saknar anhörig beror på att gruppen är liten och av den anledningen är siffrorna osäkra i ULF som är en urvalsundersökning.

¹⁷ Se exakt beskrivning hur frågorna i ULF använts för klassificering i kapitlet *Fakta om statistiken*.

¹⁸ Se tabell 6 i tabellbilagan.

Andel äldre med *litet eller stort hjälpbehov* beroende på ålder och närhet till anhörig år 2003. Procent

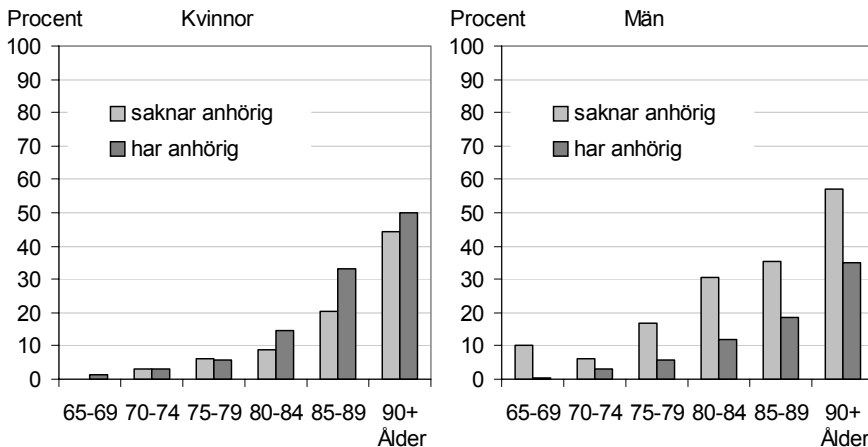
Per cent of elderly with lesser care needs by age and proximity to a relative, 2003

Källa: ULF, HBR, Flergen¹⁹. Anhörig definieras som partner eller barn boende inom 20 mils radie. Partner definieras som make/make eller sambo i ULF. Män 80+ som saknar anhörig är liten, därför blir slumpfelet stort i ULF.

Andel äldre med *stort hjälpbehov* efter ålder och närhet till anhörig år 2003. Procent

Per cent of elderly with greater care needs by age and proximity to a relative, 2003

Källa: ULF, HBR, Flergen. Anhörig definieras som partner eller barn boende inom 20 mils radie. Partner definieras som make/make eller sambo.

¹⁹ De uppgifter om närstående som finns i Flergen och HBR har samkörts med ULF. Se beskrivning av register och ULF i kapitlet *Fakta om statistiken*.

Behovet av hjälp ökar snabbt efter 80 års ålder. Hälften av alla gamla 90 år och äldre har *stort hjälpbehov*. Om man utvidgar frågan till att gälla hjälp med städning, handling, matlagning och tvätt har över 90 procent av de allra äldsta behov av hjälp.

Hjälpbehov och tillgång till närstående

Sambandet mellan det hjälpbehov som uppges och tillgången till anhöriga har undersökts med en modell där hjälpbehovet är den beroende variabeln och tillgång till anhöriga oberoende variabel. Eftersom hjälpbehovet är en dikotom variabel har en så kallad logistisk regressionsmodell använts. Modellen finns mer detaljerat beskriven i bilaga 2.

Hjälpbehovet för män respektive kvinnor har studerats i två olika fall:

Litet hjälpbehov jämfört med inget hjälpbehov

Stort hjälpbehov jämfört med inget hjälpbehov

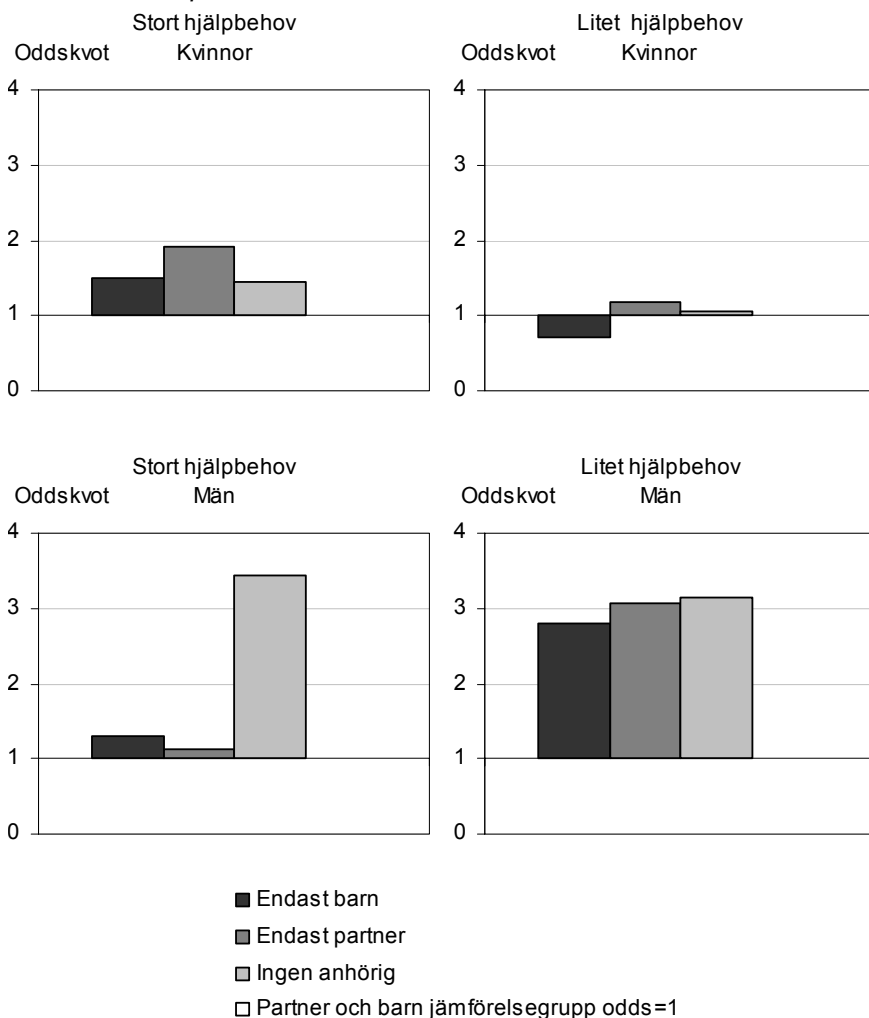
Sambandet mellan hjälpbehov och tillgången till anhöriga har studerats för fyra grupper: de som har partner och barn, endast partner, endast barn och ingen närstående i bemärkelsen partner eller barn. Åldern har använts som en kontrollvariabel eftersom det finns ett starkt samband mellan ålder och hjälpbehov.

När man tolkar skillnaden i hjälpbehov måste man tänka på att det är personens egen upplevelse av hjälpbehov. Det behov en person uttrycker beror på livssituation. Det beror på vad personen anser sig vara ansvarig för i förhållande till vad han eller hon *kan* utföra. Detta påverkar sannolikt svaren.

Mönstren skiljer sig för män och kvinnor. Benägenheten att uttrycka att man har *stort hjälpbehov* är mycket större för män som saknar anhörig än för andra män, vilket visar på samma fenomen som vi såg när vi jämförde mäns och kvinnors behov av hjälp beroende på ålder. Män har minst hjälpbehov om de har både partner och barn.

Oddskvoten för behov av hjälp beroende på tillgång till anhörig och olika hjälpbehov

Odds ratio for greater or lesser care needs, by proximity to a relative and level of care required

Män har jämförts med män som har partner och barn (oddskvot 1) och kvinnor har jämförts med kvinnor som har partner och barn (oddskvot 1). Odds är beräknade i förhållande till jämförelsegruppen. Om oddskvot är större än 1 är också den relativa risken större i förhållande till jämförelsegruppen. Om risken är liten i jämförelsegruppen är oddskvot och relativa risken ungefär detsamma. I bilaga 2 beskrivs sambandet mellan oddskvot och relativa risken. Oddskvoten är drygt tre gånger större för att män som saknar anhörig ska säga att de har hjälpbehov jämfört med män som har partner och barn både om de har stort och *litet* hjälpbehov.

Om staplarna är lika höga för män med stort litet och litet eller *stort hjälpbehov* betyder det inte att de har samma sannolikhet att uppges att de behöver hjälp utan att relationen mellan gruppens hjälpbehov och de som har *partner och barn* är densamma.

Män som saknar anhörig, endast har en partner eller endast har barn har mycket högre och likartat behov av hjälp med städning, inköp av livsmedel, matlagning och tvätt i förhållande till män som både har partner och barn. I den generation som nu är äldre var de flesta kvinnor hemma medan barnen var små. Under den perioden befästes ofta invanda könsrollsmönster (Gershuny ,2003) vad gällde arbetsfördelningen i hushållet.²⁰ Av den anledningen är det mycket färre män i gruppen med både har partner och barn, som anger att de har *litet hjälpbehov*, än i de andra grupperna.

Kvinnor med endast partner uttrycker oftare hjälpbehov än alla andra kvinnor. Detta gäller i samtliga fall om vi jämför *litet hjälpbehov* med inget hjälpbehov, *stort hjälpbehov* med inget hjälpbehov.

Kvinnor som har barn men saknar partner har dessutom mindre *litet hjälpbehov* än kvinnor som har barn och partner. Det verkar som om tillgången till partner ökar hjälpbehovet för kvinnor, medan tillgången till barn minskar hjälpbehovet.

Kvinnor som har en partner och saknar barn anger alltså större behov av hjälp med städning, inköp av livsmedel, matlagning och tvätt än kvinnor som inte har en partner. Ansvar för dessa sysslor har av tradition ofta fallit på kvinnorna. För kvinnor som lever i par innebär det att de ska ofta handla tvätta, laga mat och städa för två. Sysslorna blir mer betungande om de ska utföras som service till två personer i stället för till en och av den anledningen känner kanske fler kvinnor som lever i par att de behöver hjälp.

Sammanfattningsvis verkar det som om tillgång till partner minskar hjälpbehovet för män och ökar det för kvinnor, speciellt vad gäller hjälp med städning, inköp, tvätt och matlagning d.v.s. *litet hjälpbehov*. Tillgång till barn minskar framför allt behovet av den typen av hjälp.

²⁰ I *Tid för vardagsliv* bekräftas att sammanboende män och kvinnor ägnar mycket olika tid till hushållsarbete i åldrarna 65-84 år.

5. Vem ger hjälpen?

I undersökningen av levnadsförhållanden tillfrågas den äldre personen om han eller hon har behov av hjälp, om han eller hon får hjälp och i vilken omfattning hjälpen ges. I föregående avsnitt visades att män med anhörig som tillfrågas om sitt behov av hjälp anger att de har mindre hjälpbehov än andra. Om man ser på män som säger att de har *litet hjälpbehov*, så får emellertid 54 procent av dem någon form av daglig hjälp. Av kvinnor som säger att de har *litet hjälpbehov* har 26 procent daglig hjälp. En del av skillnaden förklaras av att män oftare har hjälp av någon i hushållet, men män med *litet hjälpbehov* får också mer daglig kommunal hjälp. Det kan bero på att en del äldre män kanske saknar förmåga att klara t.ex. matlagning och av den anledningen behöver mer assistans.

Om man jämför män och kvinnor som säger att de har *stort hjälpbehov* så visar det sig att cirka 80 procent av dessa män och kvinnor har daglig hjälp i någon form.²¹ Det finns emellertid stora skillnader i hur hjälpen ser ut.

Kommunal hjälp ges i huvudsak till gruppen som har *stort hjälpbehov* medan insatserna från anhöriga utgör en betydande andel för dem med *litet hjälpbehov*. Mindre än tre procent av den dagliga hjälpen utförs av annan vårdgivare än kommunen eller anhörig. Huvuddelen av hjälpen från dessa personer har dessutom mindre omfattning. I den fortsatta diskussionen ingår inte den typen av hjälp.

I ULF finns frågor som anger i vilken relation den som ger hjälp står till den hjälpbehövande. En hjälpbehövande kan få både kommunal och anhörighjälp²² och flera olika personer kan samarbeta och ge anhörighjälp. Det finns ingen information i ULF om hur mycket varje person bidrar med, utan endast information som anger om den totala kommunala eller anhörighjälpen utförs varje dag eller mer sällan. Dessutom finns information om i vilken relation de personer som utför anhörighjälpen står till den vårdbehövande.

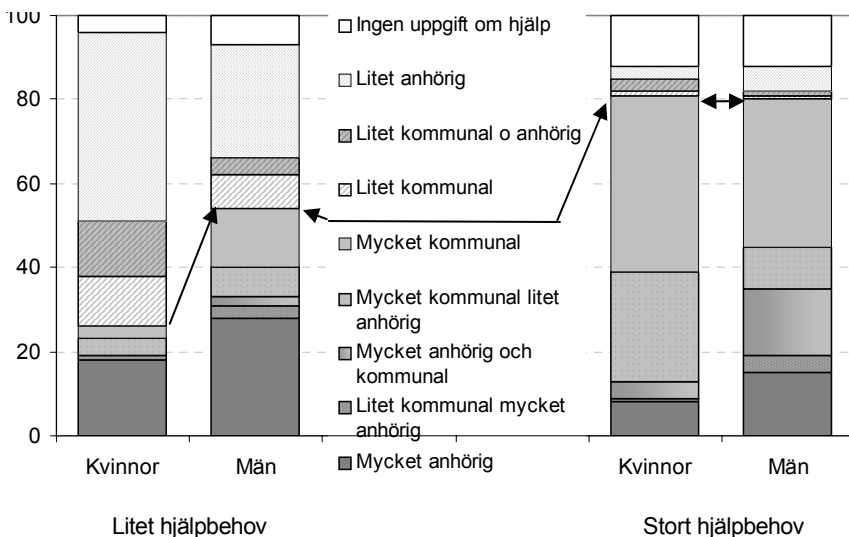
²¹ Se tabell 10 i tabellbilagan.

²² Anhörighjälp definieras här som hjälp av partner eller barn.

Hjälpgivare och hjälpbehov för män och kvinnor 65 år och äldre 2003

Those providing assistance, for men and women aged 65 and older, by level of care required, 2003

Procent

Källa: ULF, Staplarna högst upp i varje figur visar kommunal hjälp och längst ner anhörig hjälp. För män och kvinnor med *litet hjälpbehov* är hjälpen i huvudsak från anhöriga och för dem med *stort hjälpbehov* i huvudsak kommunal. Mycket hjälp betyder daglig hjälp. Litet hjälp att man får hjälp mindre ofta än dagligen. Siffermaterialet finns i tabell 10 i tabellbilagan.

I figuren ovan ingår alla personer i ULF, som uppgett att de har hjälpbehov. Uppgift om hjälp saknas om personen inte har hjälp av kommunen, barn, svärson/svärdotter eller partner. En del av dem som saknar uppgift kan ha hjälp från privat organiserad omsorg, en del kan vårdas i landstingets regi och i andra fall kan det vara ofullständiga uppgifter i ULF.

Den randiga delen i figuren motsvarar andelen som uppger att de ej har daglig hjälp. Den grå delen är andelen som uppger att de har daglig hjälp. Pilarna visar var gränsen går mellan daglig och inte daglig hjälp.

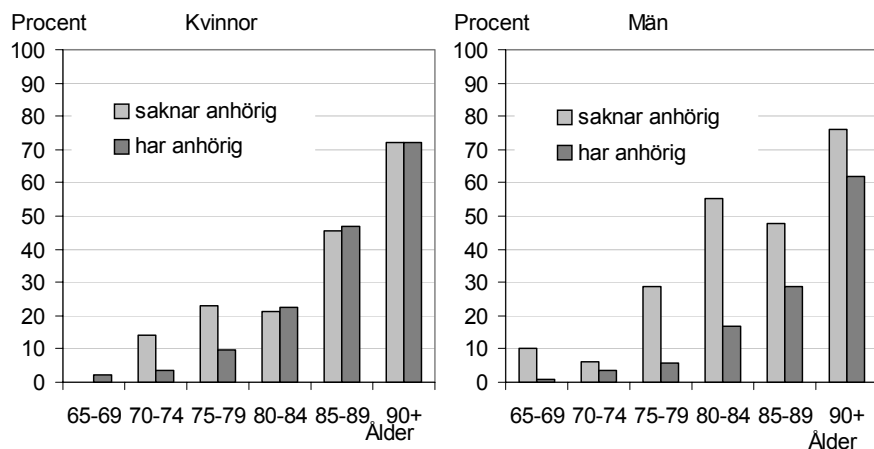
Andelen män med *litet hjälpbehov* och daglig hjälp är dubbelt så stor som andelen bland kvinnorna. Drygt 50 procent av männen med *litet hjälpbehov* har daglig hjälp. Andelen män och kvinnor som har daglig hjälp är ungefär lika stor om de har *stort hjälpbehov* (80 procent av kvinnorna mot 76 procent av männen).

En hel del hjälp ges av anhöriga tillsammans med kommunen. Omkring 30 procent av hjälpen till dem med *stort hjälpbehov* ges av

både anhöriga och kommunen. Hur hjälpen kombinerats visas som separata fält i figuren. Andelen som får kombinerad hjälp av kommun och anhöriga minskar till hälften, till 16 procent för män och 18 procent för kvinnor, om det är personer med *litet hjälpbehov*.

Procent äldre med någon kommunal hjälp beroende på ålder²³ och tillgång till anhörig år 2003

Per cent of elderly people receiving help from municipality, by age and proximity to a relative, 2003

Källa: ULF

Andelen som får någon form av kommunal hjälp ökar med åldern på likartat sätt som hjälpbehovet. Knappt 40 procent av kvinnor och män med *stort hjälpbehov* bor på institution.²⁴

Ger närstående hjälp?

I registren ges information om i vilken mån det finns någon närstående. Det faktum att man har en närstående behöver inte betyda att man har hjälp. För att förstå vikten av tillgången till anhörig måste man förstå hur sambandet ser ut mellan hjälpbehov, tillgång till anhörig och andelen av de anhöriga som verkligen deltar i omsorgen.

Förutsatt att en person har hjälpbehov kan hjälpen alltså dels ges från kommunen och dels av anhöriga.²⁵ Anhörighjälp kan ges dels

²³ Andelen män som saknar anhörig är liten. Det gör att när vi delar upp den på ålder och andel som har kommunal hjälp blir den slupmassiga variationen stor.

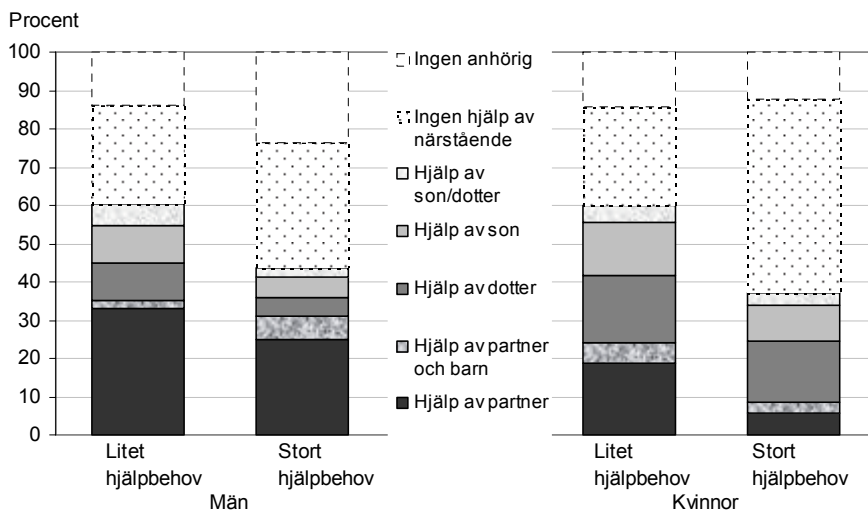
²⁴ Se tabell 8 i tabellbilagan.

²⁵ Hjälp från andra privata källor är av mindre omfattning och behandlas inte här eftersom syftet med studien är att studera betydelsen av tillgång till anhöriga.

från partner, dels från barn och deras familjer eller andra. Dotterns familj har klassats som hjälp av dotter och sonens familj som hjälp av son.

Andel som får anhörighjälp från olika källor beroende på hjälpbehov, 2003. Procent

Per cent receiving help from different relatives, by level of care required, 2003

Källa: ULF. Siffermaterialet finns i tabell 12 i tabellbilagan. Samtliga med hjälpbehov ingår.

Om man ser på gruppen med *litet hjälpbehov* så är anhöriga involverade i hjälpen i 60 procent av fallen. Det är i första hand partnern som står för hjälpen. Ibland ges hjälpen av både partnern och barn. Det är betydligt färre närstående involverade i hjälpen till dem med *stort hjälpbehov*. Kvinnor har oftare hjälp av barnen beroende på att en högre andel är ensamstående.

Söner hjälper till något mindre än döttrar.²⁶ Om svärdöttrarna räknas in i sonens familj, och svärsöner i dotterns familj, hjälper söner och döttrars familjer till i ungefär samma omfattning. Svärsöner är emellertid nästan inte alls engagerade i vården av hjälpbehövande äldre. Om man i stället ser på barnens engagemang ur ett könsperspektiv är det kvinnor, dvs. döttrar och svärdöttrar som hjälper till i mycket större omfattning än män, söner och svärsöner.²⁷

Om den hjälpbehövande är en man utan partner hjälper barnen till i större omfattning än om det hjälpbehövande är en kvinna utan

²⁶ Se tabell 13 i tabellbilagan.

²⁷ Se tabell 14 i tabellbilagan.

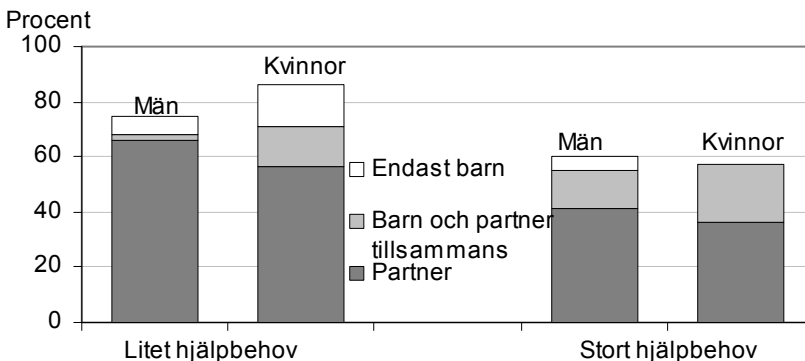
partner. Om den hjälpbehövande är en man med partner, vilket innebär att den vårdande är en kvinna hjälper barnen till i mindre omfattning än om den hjälpbehövande är en kvinna.

Vem hjälper till om det både finns partner och barn?

Om mannen har *litet hjälpbehov* involveras barnen minimalt. Om det är kvinnan som har ett *litet hjälpbehov* aktiveras barnen. Det är en mycket högre andel barn som deltar i vården av kvinnor med *litet hjälpbehov*.

När det gäller *stort hjälpbehov* är andelen som får hjälp av partner ungefär lika stor för män och kvinnor. Det är emellertid en skillnad i barnens engagemang. Om den ena föräldern har *stort hjälpbehov* ger barn och partner hjälp tillsammans i över 20 procent av fallen. När det gäller vården av kvinnor med *stort hjälpbehov* så engageras partnern eller partnern tillsammans med barnen. När det gäller vården av män med *stort hjälpbehov* så är det en betydande andel barn som deltar utan stöd av partnern. Det kan bero på att partnern saknar förmåga att ge hjälp.²⁸

Procent anhörighjälp från olika källor beroende av hjälpbehov år 2003 Per cent of help received from different relatives, by level of care required, 2003

Källa: ULF. Sifferunderlaget finns i tabell 9 i tabellbilagan.

²⁸ ULF saknar information om partnerns hälsa. Cirka 5 procent av alla äldre saknar förmåga att hjälpa. Om kommunerna prioriterar hjälp när den vårdgivande är kvinna lägre än om den är man, kan barnen tvingas ingripa i vården, när den vårdgivande kvinnans hälsa sviktar. Det krävs emellertid mer information för att kunna fastställa om detta är en förklaring eller inte.

Vem hjälper till om det endast finns en partner?

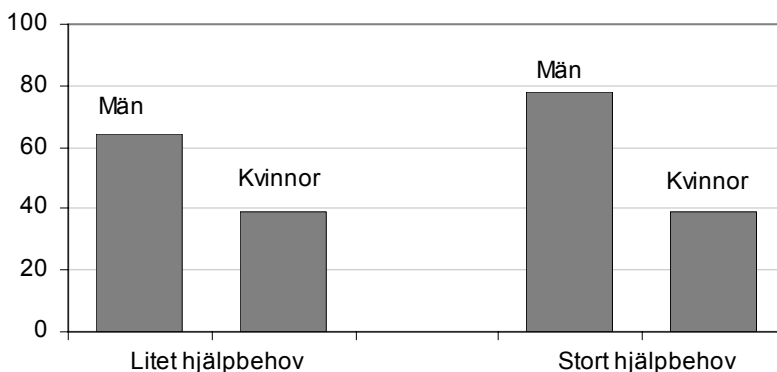
I de fall där det endast finns en partner och inga barn, framträder könsskillnaden i mäns och kvinnors förmåga att ge hjälp tydligt. Det är en mycket större andel partners som hjälper män oberoende av hjälpbehov. Det är nästan dubbelt så stor andel av kvinnorna som hjälper männen i förhållanden där man inte har barn jämfört med andelen av männen som hjälper kvinnorna. En stor del av skillnaden förklaras av att männen i regel är äldre och av den anledningen inte har samma förmåga att hjälpa till, men en del av skillnaden kan också förklaras av att i den generation som nu är äldre är vissa män ovana vid hushållsöromål.

Om man jämför hjälpbehov, så ökar andelen anhörighjälp från partner för män och är ungefär densamma för dem med *stort* och *litet hjälpbehov* för kvinnor. För andra grupper är det en mindre andelen anhöriga som deltar i omsorgen av dem med stort hjälpbehov. Detta indikerar att gruppen som endast har en partner kan vara missgynnad i prioriteringen av kommunal hjälp.

Närstående endast partner. Andel med hjälp av partner beroende på hjälpbehov, 2003. Procent

Those with a partner as the only close relative. Per cent receiving assistance from partner, by level of care required, 2003

Procent

Källa: ULF. Sifferunderlaget finns i tabell 9 i tabellbilagan.

Vem hjälper till om det endast finns barn?

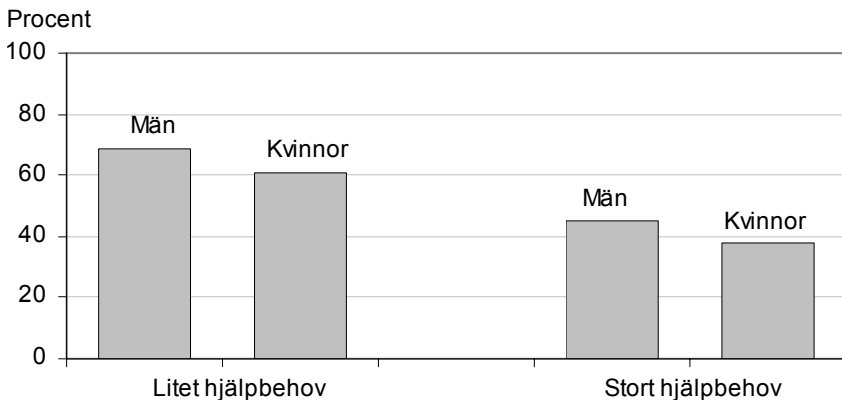
Om det endast finns ett *litet hjälpbehov* hjälper barnen till i över 60 procent av fallen. Barnen tar i hög grad över det ansvar som annars skulle ha varit partners, när det gäller att handla, laga mat, städa och tvätta.

När det gäller att hjälpa till när föräldern har stort hjälpbehov involveras barn betydligt mindre i vården av kvinnor. Det finns

anledning att förmoda att barnens engagemang huvudsakligen är komplementärt till kommunalt engagemang. Ungefär hälften av alla barn ger hjälp mindre än dagligen.

Närstående endast barn. Procent som får hjälp av barn beroende på hjälpbehov år 2003.

Those with children as the only close relatives. Per cent receiving assistance from children, by level of care required, 2003

Källa: ULF. Sifferunderlaget finns i tabell 9 i tabellbilagan.

Vem får kommunal hjälp varje dag?

Sambandet mellan hjälp från kommunen och tillgång på närstående har studerats med en modell där möjligheten att få hjälp från kommunen varje dag är den beroende variabeln. Kön, ålder och tillgång till närstående är oberoende variabler. Modellen är analog till den som beskrivs i bilaga 2. Som vi sett i föregående avsnitt varierar andelen som får hjälp beroende på tillgång till anhöriga och hjälpbehov. Möjligheten att få kommunal hjälp för en hjälpbehövande beror förmodligen på hur angeläget vårdbehovet anses vara för den vårdsökande.

Oddsquot för att få kommunal hjälp varje dag för personer med hjälpbehov, 2003

Odds ratio of receiving help from municipality on a daily basis for people with greater or lesser care needs, 2003

	Litet hjälpbehov			Stort hjälpbehov		
	Undre gräns	Medel	Övre gräns	Undre gräns	Medel	Övre gräns
Män	4,16	4,27	4,38	0,98	1,01	1,04
<i>Kvinnor</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
65-79 år	0,94	0,97	1,00	0,45	0,46	0,47
<i>80 år och äldre</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
Endast barn	3,97	4,12	4,27	3,45	3,56	3,67
Endast partner	0,64	0,69	0,74	0,48	0,51	0,55
Ingen anhörig	8,69	9,04	9,40	9,51	9,94	10,39
<i>Partner och barn</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>

Källa: ULF. Partner definieras som make/maka eller sambo.

När det gäller personer med *litet hjälpbehov* är benägenheten att ge kommunal hjälp mycket större om den hjälpbehövande är man. Det är ingen skillnad mellan könen om hjälpbehovet är stort.

Åldern spelar ingen roll för chansen att få daglig kommunal hjälp om man har *litet hjälpbehov*, men betyder mycket om man anger att man har *stort hjälpbehov*.

Benägenheten att ge kommunal hjälp varje dag är högst om en person saknar anhörig. Uppenbarligen prioriterar kommunerna assistans till dem som saknar anhörig.

De som har minst chans att få kommunal hjälp varje dag är de som endast har en partner. De har betydligt lägre chans att få kommunal hjälp än gruppen som har både barn och partner. Förhållandet är detsamma för dem med *litet* respektive *stort hjälpbehov*. Barn kan förmodligen hjälpa till och slå larm när behoven finns.

De som endast har barn men ingen partner har större möjlighet att få kommunal hjälp varje dag än de med partner, men mindre möjlighet än de som saknar anhörig.

Vem får kommunal hjälp?

Alla som får kommunal hjälp får det inte varje dag. Hur ser sambanden ut mellan möjligheten att över huvudtaget få kommunal hjälp och kön, ålder, samt tillgång till anhöriga? Analysen görs med en logistisk regressionsmodell där den beroende variabeln är sannolikheten att få kommunal hjälp och de oberoende variablerna kön, ålder och tillgång till anhöriga. Modellen finns även i detta fall mer utförligt beskriven i bilaga 2.

När man studerat möjligheten att över huvud taget få kommunal hjälp får man delvis en annan bild än när man ser på möjligheten att få daglig kommunal hjälp. För det första så minskar skillnaden mellan könen. Män med *litet hjälpbehov* har större möjlighet att få kommunal hjälp än kvinnor. Skillnaden mellan könen ökar om man ser på möjligheten att få *daglig* kommunal hjälp.

Oddskvot för att få någon kommunal hjälp för personer med hjälpbehov, 2003

Odds ratio of receiving help from municipality for people with greater or lesser care needs, 2003

	Litet hjälpbehov			Stort hjälpbehov		
	Undre gräns	Medel	Övre gräns	Undre gräns	Medel	Övre gräns
Män	1,38	1,40	1,43	0,93	0,97	1,00
Kvinnor	1	1	1	1	1	1
65-79 år	0,58	0,59	0,60	0,17	0,18	0,18
80 år och äldre	1	1	1	1	1	1
Endast barn	4,12	4,21	4,31	2,27	2,36	2,44
Endast partner	0,99	1,03	1,07	0,16	0,17	0,18
Ingen anhörig	7,13	7,33	7,53	9,07	9,61	10,18
Partner och barn	1	1	1	1	1	1

Källa: ULF. Partner definieras som make/maka eller sambo.

Gruppen som är 80 år och äldre har större chans att få kommunal hjälp oberoende av hjälpbehov.

De som endast har en partner har ungefär lika stor möjlighet att få kommunal hjälp som de som både har partner och barn. Skillnaden ligger alltså i om de får *daglig* hjälp eller ej.

De som endast har en partner och *stort hjälpbehov* har mycket lägre chans att få kommunal hjälp än andra. Detta stödjer hypotesen att barn kan vara till stor hjälp med att slå larm om de äldres vårdbehov till kommunen.

Sammanfattningsvis kan sägas att som inte har någon anhörig har klart störst möjlighet att få kommunal hjälp. De som saknar partner och har barn mindre möjlighet att få kommunal hjälp än dem som saknar anhörig men mycket större möjlighet än dem som har en partner. Om det finns en partner ökar tillgången till barn chansen att kommunal hjälp. Som vi sett tidigare deltar ofta barnen i omsorgen tillsammans med partnern. Det gör att hjälpbehovet borde vara mindre för dem som har tillgång till både partner och barn. Trots det så visar det sig att de har mer kommunal hjälp än de barnlösa som har en partner.

6. Konsekvenser för framtiden

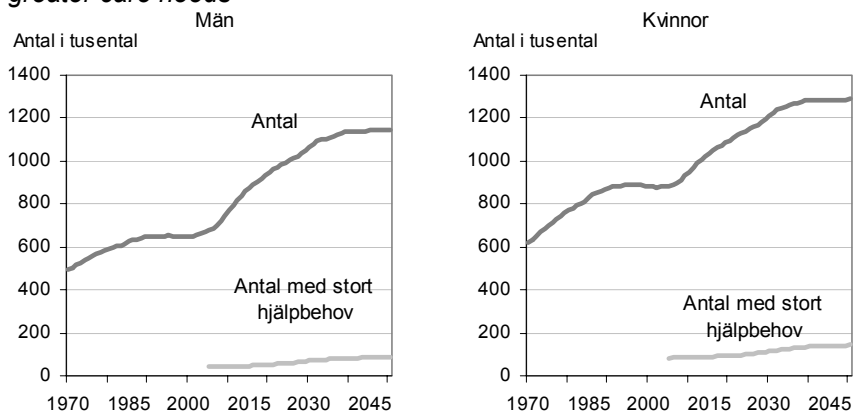
Om man antar att andelen män och kvinnor som lever i parförhållande fortsätter att förändras ungefär som det har gjort sedan 1970 och att andelen i olika åldrar som har *stort hjälpbehov* följer det ålders och civilståndsmönster som vi ser i dag, så kommer andelen med *stort hjälpbehov* att öka mindre än antalet äldre.

Den trend vi sett sedan 1970-talet i andelen som har en partner och som redovisas i kapitel 3 har antagits gälla i framtiden. En justering har gjorts för att ta hänsyn till dem som har barn. Andelen män och kvinnor i åldrar 65+ med och utan anhörig har skattats i framtiden. Skattningarna används för att dela upp den framtida befolkningen enligt rikets befolkningsprognos i män och kvinnor med och utan anhöriga i varje ålder.

Andelen med *stort hjälpbehov* antas öka med åldern ungefär så som visas i kapitel 4. Kurvorna har jämnats ut och beräknats för män och kvinnor, med och utan anhörig, i varje ålder. Befolkningssiffrorna och skattningarna av hjälpbehovet år 2003 har använts för att beräkna antalet med *stort hjälpbehov* i framtiden.

Utvecklingen av antalet män och kvinnor 65 år och äldre med stort hjälpbehov

Development of the number of women and men aged 65 and older with greater care needs

Källa: SCB. Befolkningsprognosen 2005.

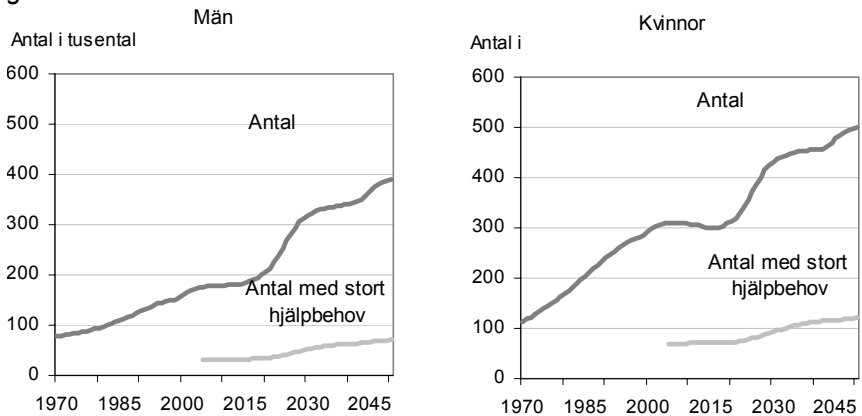
Enligt kalkylen kommer antalet 65 år och äldre med *stort hjälpbehov* att öka med cirka tio procent de närmaste tio åren. Mellan 2015 och

2025 kommer ökningen i exemplet att bli cirka 18 procent för att decenniet därefter bli cirka 26 procent.

Idag har cirka 120 000 personer 65 år och äldre med *stort hjälpbehov* någon form av kommunal hjälp. Totalt finns cirka 150 000 med *stort hjälpbehov* men 30 000 av dem vårdas ej i kommunal regi. Om man tar hänsyn till den demografiska utvecklingen och antar att ungefär samma andel får hjälp av anhöriga som idag så kommer drygt 200 000 personer att behöva kommunal hjälp år 2035.

Utvecklingen av antalet män och kvinnor 80 år och äldre med stort hjälpbehov

Development of the number of women and men aged 80 and older with greater care needs

Källa: SCB. Befolkningsprognosen 2005.

Andelen 80 år och äldre med *stort hjälpbehov* kommer enligt kalkylen att öka med cirka sju procent de närmaste 10 åren. Mellan 2015 och 2025 kommer ökningen i exemplet att bli cirka 17 procent för att decenniet därefter bli cirka 35 procent.

Av dem med *stort hjälpbehov* kommer drygt 75 procent (cirka 160 000) att vara 80 år och äldre år 2035. I kalkylen ingår inga som har *litet hjälpbehov*. Det är möjligt att den kommunala vården måste koncentreras på det nödvändiga då belastningen ökar.

De senaste tio åren har antalet som har kommunal omsorg minskat.²⁹ I trettio år framöver kommer alltså efterfrågan på kommunal omsorg förmodligen successivt att öka. Ökningstakten kommer att fördubblas för varje årtionde.

²⁹ Se Sundström, Malmberg och Johansson 2006.

Det finns naturligtvis framtidsscenarioer som kan lösa problemen. Medicinska framsteg som gör att de äldre klarar sig själva till den dag de dör skulle naturligtvis ändra problematiken. Det finns emellertid ingen empiri som stödjer ett så optimistiskt scenario.

Idag diskuteras problemen med kommunernas kostnader för äldrevården. Antalet som får kommunal hjälp har minskat de senaste tio åren men det är huvudsakligen personer med *litet hjälpbehov* som fått ordna hjälpen på annat sätt. Redan idag utför partner och barn en stor del av arbetet med omsorgen. Nästan alla med *stort hjälpbehov*, d.v.s. hjälp att bada, klä på sig, äta och stiga upp och lägga sig, behöver någon form av hjälp. Det är realistiskt att tro att samhället på något sätt måste ta del i den typen av vård även i framtiden. Av den anledningen är det viktigt att så snart som möjligt klargöra hur hjälpen ska kunna organiseras så humant och kostnadseffektivt som möjligt.

Fakta om statistiken

Detta omfattar statistiken

Registeruppgifterna bygger på information från Flergenerationsregistret (Flergen) och Historiska befolkningsregistret (HBR)³⁰. Flergen innehåller information om länken mellan föräldrar och barn. Registret innehåller i princip information om föräldrar och barn, för barn födda 1932 och senare.³¹ Det historiska befolkningsregistret innehåller samtliga personer skrivna i Sverige enligt folkbokföringen under perioden 1969-2004. HBR är ett longitudinellt register som innehåller all information om boende (fastighet), civilstånd, flyttningar, födelse- och dödsfall under perioden.

Uppgifter om par har hämtats från registret över totalbefolkningen, flergenerationsregistret och äktenskapsregistret. Registren saknar information om sambor utan gemensamma barn. Ett par definieras som personer länkade via giftermål, registrerat partnerskap eller via gemensamma barn.

Uppgifter om boendefastighet har hämtats från HBR. Par har definierats som sammanboende om de bor på samma fastighet.

Avståndet mellan föräldrar och barn har beräknats med hjälp av koordinater för kommuner. Det innebär att avstånden är approximativa. I denna studie har avstånden använts för att bedöma om barnen bor inom rimligt avstånd för att ge föräldrarna stöd. Studien kan inte användas för att bedöma om barnen har möjlighet att ge föräldrarna daglig vård. För att kunna uttala sig om det behövs mer detaljerad information om var barnen bor i förhållande till föräldrarna.

Registerinformationen har jämförts med information från undersökningen av levnadsförhållanden ULF år 2003. I ULF finns frågor om sammanboende, så ULF har använts för att bedöma

³⁰ Registret beskrivs utförligt i *Historiska befolkningsregistret (HBR)*.

Bakgrundsfakta 2005:6.

³¹ Utförlig information om registrets innehåll och begränsningar finns i *Flergenerationsregistret 2004*. En beskrivning av innehåll och kvalitet.

storleksordningen på underskattningen av andelen sammanboende i olika åldrar.

I ULF finns dessutom frågor om hjälpbehov och i vilken mån den tillfrågade fått hjälp från kommun och/eller anhörig. Dessa frågor har använts till att studera i vilken mån tillgång till anhörig påverkar hjälpbehov och om man får kommunal hjälp.

Definitioner och förklaringar

Frågor i ULF som använts till att definiera variabler

Behov av hjälp:

Litet hjälpbehov. Hjälp med städning, inköp av livsmedel, matlagning och tvätt. (fråga 55a-d i ULF.)

Har behov av hjälp eller har sökt hjälp men har ingen hjälp (fråga 56b c)

Stort hjälpbehov : Om den äldre behöver hjälp med bad, av och påklädning, med att stiga upp, med att äta (fråga 55 e-h), är institutionsboende (fråga 2) eller om personen har svarat att den behöver hjälp i det dagliga livet eller på grund av sjukdom och inte specificerat något annat hjälpbehov (fråga 47c och 54h)

Kommunal hjälp:

- Kommunal hjälp (fråga 55id)
- Ej tillräcklig kommunal hjälp (fråga 56d)
- Boende i kommunal regi (fråga 2 värde 2 och 3)

Anhörighjälp:

- Hjälp av partner (Fråga 55iA1)
- Hjälp av son, dotter, svärson eller svärdotter (fråga 55i A2-5 och fråga 55iB1-4)
- Hjälp av andra privat (fråga 55iA6, 55iB5-6)

Daglig hjälp

Anhörig (fråga 55iA 55iB eller 55iC värde 1)

Kommunen (fråga 55id värde 1)

Ej daglig hjälp

Anhörig (fråga 55iA 55iB eller 55iC värde 2 och 3)

Kommunen (fråga 55id värde 2 och 3)

Partner

Som partner definieras en person som är make/maka samt skriven på samma fastighet eller person med vilken indexpersonen haft gemensamma barn och som är skriven på samma fastighet enligt historiska befolkningsregistret.

Närstående

Som närstående definieras barn (biologiska och adoptivbarn) och partner enligt ovanstående definition.

Avstånd till barn:

Avstånden till barn har mätts med hjälp av uppgifter i Flergen och uppgifter från HBR I Flergen finns uppgifter om länken mellan barn och föräldrar. Uppgifter om i vilken kommun föräldrar och barn bor i hämtas från HBR vid varje årsskifte. Avstånden mellan barn och föräldrar har mätts som avstånden enligt koordinater för kommunernas mittpunkt om de inte bor i samma kommun. Avstånden har delats in i nio nivåer för söner och döttrar.

- samma kommun
- 1 mil mellan kommunernas mittpunkter
- 1-<5 mil mellan kommunernas mittpunkter
- 5-<10 mil mellan kommunernas mittpunkter
- 10-<20 mil mellan kommunernas mittpunkter
- 20-<30 mil mellan kommunernas mittpunkter
- 30-<50 mil mellan kommunernas mittpunkter
- 50+ mellan kommunernas mittpunkter
- död eller boende utomlands

Kommunindelning.

De kommuner som redovisas på kartorna är de områden som omfattas av kommunerna enligt den indelning som gällde år 2004.

Statistikens tillförlitlighet

Registren saknar som tidigare påpekats information om sambo. Länken mellan föräldrar och barn saknar för de allra äldsta eftersom den i huvudsak finns för barn födda 1932 och senare. Länken mellan barn och vuxna kan alltså saknas för personer födda 1915

och tidigare. Det innebär framför allt en underskattning av andelen som har barn i gruppen 90 år och äldre.

Dessutom saknas länken till fosterbarn. Sambor enligt ULF kan ha fosterbarn (sambos barn) som inte finns med enligt registren, eftersom länken mellan föräldrarna saknas. Av den anledningen kan någon i ULF uppge att personen haft hjälp av son eller dotter, och registerinformationen sakna uppgift om son och dotter.

ULF är en urvalsundersökning vilket gör att man har ett slumpfel. När man gör en slumpmässigt urval representerar alla personer i urvalen en viss grupp. Beroende på urvalsmetod, ges en viss vikt till varje person i urvalet. Om man delar upp en urvalsundersökning i alltför många grupper blir osäkerheten eller slumpfelet stort eftersom det baseras på uppgifter från få personer.

Avstånden mellan föräldrar och barn är mätta med koordinater för kommunernas mittpunkter. Det gör att avstånden överskattas mer i norra Sverige där kommunerna är stora till ytan.

Registren saknar information om barn födda utomlands, om föräldrarna invandrar då barnen är vuxna. Av den anledningen överskattas andelen som saknar barn bland invandrare.

Referenser

- Fransson U.(2004) *Äldrelandskapet. Äldres boende och flyttningar*. Uppsala Universitet, Institutet för bostads- och urbanforskning.
- Nyström L, Rosen M, Wall S. (1986) Why are diabetes, stomach cancer and circulatory diseases more common in Northern Sweden? *Scand. J Prim Health Care*. 1986 Feb, 4(1):5-12.
- Johansson L, Sundström G. (2002) Anhörigvårdens omfattning i Sverige *Socialmedicinsk tidskrift*, 2002:23, s 269-280.
- Jennbert K., Molin R. (2003) *Äldreomsorg och hälso- och sjukvård under 90-talet*. Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet.
- Gershuny J. (2003) Time, through the Lifecourse, in the Family i *The Blackwell Companion to the Sociology of Families*, s 158-177, ed. by Martin Richards, Jackie Scott, Judith K. Treas. Oxford: Basil Blackwell Publishers
- Socialstyrelsen (2004) *Framtidens äldreomsorg. Kommer de anhöriga vilja, kunna, orka ställa upp för de äldre i framtiden?*
- Sundström G., Malmberg B., Johansson L.(2006) Balancing family and state care: neither, either or both? The case of Sweden. *Ageing and Society vol. 26*,2006.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (1997) *Kohortdödligheten i Sverige. Dödlighetsutvecklingen sedan 1861*. Demografiska rapporter 1997:2.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (2001) *Livslängden i Sverige 1991-2000 Livslängdstabellen för riket och länen*. Demografiska rapporter 2001:3.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (2002) *Livslängd, hälsa och sysselsättning. Utvecklingen för kohorter födda 1930,1935, 1940, 1945,1950 och 1955*. Demografiska rapporter 2002:3.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (2003) *Tid för vardagsliv. Kvinnors och mäns tidsanvändning 1990/91 och 2000/2001*. Levnadsförhållanden. Rapport nr 99.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (2004) *Dödlighet efter utbildning, boende och civilstånd. Perioden 1986-2003*. Demografiska rapporter 2004:4.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (2005) *Flergenerationsregistret 2004, En beskrivning av innehåll och kvalitet*. Bakgrundsfakta. Befolknings- och välfärdsstatistik 2005:1.
- Statistiska Centralbyrån (SCB) (2005) *Historiska befolkningeregistret (HBR)*. Bakgrundsfakta. Befolknings- och välfärdsstatistik 2005:4.

Bilaga 1. Tabeller

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent

Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Stockholms län						
Upplands-Väsby	0,75	0,48	0,61	3,47	2,31	2,89
Vallentuna	2,03	1,57	1,79	3,58	2,15	2,86
Österåker	1,68	1,22	1,45	3,21	1,86	2,53
Värmdö	2,06	1,37	1,70	3,03	1,91	2,46
Järfälla	0,39	0,28	0,33	3,88	2,49	3,19
Ekerö	1,92	1,33	1,62	3,71	2,10	2,91
Huddinge	1,10	0,64	0,87	3,43	1,99	2,71
Botkyrka	0,93	0,76	0,84	3,02	1,59	2,31
Salem	0,71	0,35	0,53	3,26	1,67	2,48
Haninge	0,77	0,53	0,64	3,16	1,75	2,46
Tyresö	0,42	0,28	0,35	2,84	1,84	2,34
Upplands-Bro	0,99	0,78	0,88	3,16	1,82	2,49
Nykvarn	1,26	1,51	1,39	2,78	1,49	2,12
Täby	1,03	0,78	0,91	5,05	3,13	4,11
Danderyd	2,86	1,58	2,25	8,23	4,86	6,60
Sollentuna	1,61	1,01	1,31	4,53	2,63	3,59
Stockholm	3,54	1,67	2,66	7,58	3,61	5,66
Södertälje	1,67	0,94	1,30	5,12	2,74	3,93
Nacka	1,92	1,00	1,46	4,96	2,70	3,85
Sundbyberg	1,96	1,03	1,50	6,93	3,45	5,23
Solna	1,65	0,83	1,25	8,23	4,28	6,32
Lidingö	2,18	1,10	1,65	8,44	4,98	6,78
Vaxholm	2,30	1,25	1,78	5,28	2,67	3,99
Norrtälje	3,54	2,72	3,13	6,90	4,30	5,60
Sigtuna	1,07	0,73	0,90	3,45	2,04	2,75
Nynäshamn	1,86	1,33	1,59	5,80	3,39	4,59

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent. Forts.*Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Uppsala län						
Håbo	1,75	1,33	1,53	2,51	1,29	1,89
Älvkarleby	2,98	2,37	2,67	8,13	4,49	6,29
Knivsta	2,15	1,76	1,95	3,00	1,82	2,41
Tierp	3,42	2,85	3,12	8,04	5,28	6,65
Uppsala	2,84	1,76	2,32	5,30	3,04	4,20
Enköping	2,77	2,41	2,58	6,50	4,24	5,37
Östhammar	4,04	3,13	3,57	7,15	4,42	5,75
Södermanlands län						
Vingåker	3,13	1,98	2,55	7,31	4,36	5,82
Gnesta	3,72	3,09	3,39	6,56	3,70	5,12
Nyköping	2,42	1,97	2,19	7,44	4,34	5,92
Oxelösund	1,26	0,71	0,98	6,56	3,40	4,96
Flen	3,00	2,49	2,75	7,57	4,45	6,00
Katrineholm	3,03	2,16	2,60	8,42	4,95	6,71
Eskilstuna	2,12	1,50	1,81	7,15	3,83	5,50
Strängnäs	3,33	2,51	2,92	6,53	3,75	5,15
Trosa	2,89	2,54	2,71	5,72	3,13	4,43
Östergötlands län						
Ödeshög	3,45	3,23	3,34	8,22	5,22	6,72
Ydre	3,77	4,14	3,96	8,85	5,23	6,99
Kinda	3,73	3,17	3,44	7,96	4,84	6,40
Boxholm	3,69	3,37	3,52	7,63	5,01	6,28
Åtvidaberg	2,47	2,59	2,53	7,80	4,40	6,10
Finspång	2,02	1,74	1,88	7,42	4,81	6,11
Valdemarsvik	3,29	2,60	2,93	7,97	4,96	6,45
Linköping	2,38	1,47	1,93	6,52	3,63	5,07
Norrköping	2,75	1,67	2,22	6,90	3,86	5,40
Söderköping	3,39	2,93	3,15	6,07	3,44	4,75
Motala	2,65	1,93	2,29	7,75	4,34	6,05
Vadstena	3,64	2,56	3,11	9,78	5,52	7,70
Mjölby	3,04	2,43	2,73	7,42	4,39	5,90

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent. Forts.*Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Jönköpings län						
Aneby	3,88	3,41	3,64	8,07	5,05	6,53
Gnosjö	2,06	1,88	1,97	4,96	3,75	4,34
Mullsjö	3,52	2,19	2,85	5,83	3,57	4,70
Habo	2,63	1,87	2,24	3,85	2,79	3,31
Gislaved	2,36	1,91	2,13	6,50	3,78	5,13
Vaggeryd	3,15	2,72	2,93	7,47	4,83	6,15
Jönköping	2,28	1,58	1,94	7,15	4,05	5,63
Nässjö	3,04	2,34	2,69	8,55	5,50	7,03
Värnamo	2,47	1,94	2,20	7,17	4,31	5,76
Sävsjö	3,22	2,78	3,00	8,36	5,78	7,05
Vetlanda	3,11	2,77	2,94	7,97	4,90	6,42
Eksjö	3,31	2,85	3,08	8,60	5,43	7,03
Tranås	3,12	2,16	2,65	8,88	5,05	6,99
Kronobergs län						
Uppvidinge	3,69	3,01	3,33	9,54	6,08	7,78
Lessebo	3,26	2,45	2,84	8,88	5,14	7,01
Tingsryd	4,62	3,46	4,01	9,68	7,00	8,31
Alvesta	3,58	2,99	3,27	7,41	4,65	6,01
Älmhult	3,12	2,82	2,96	7,61	5,61	6,60
Markaryd	2,47	2,19	2,32	8,75	5,34	7,05
Växjö	2,78	1,85	2,32	6,10	3,53	4,82
Ljungby	3,53	2,67	3,09	7,69	4,73	6,20
Högsby	3,92	4,01	3,96	10,22	6,12	8,14
Kalmar län						
Torsås	5,49	3,77	4,59	8,91	6,21	7,53
Mörbylånga	4,01	3,02	3,50	6,64	4,72	5,70
Hultsfred	2,76	2,62	2,69	8,44	5,62	7,02
Mönsterås	3,13	2,22	2,66	7,41	4,61	6,00
Emmaboda	3,57	2,31	2,92	8,83	5,97	7,37
Kalmar	2,98	2,06	2,52	7,13	3,94	5,57
Nybro	3,04	2,44	2,73	8,51	5,21	6,85
Oskarshamn	2,68	1,72	2,20	7,84	4,11	5,98
Västervik	2,75	2,18	2,46	8,45	4,92	6,70
Vimmerby	2,82	2,19	2,50	7,68	4,87	6,27
Borgholm	3,99	4,08	4,04	9,53	6,32	7,94
Gotlands län						
Gotland	3,04	2,48	2,76	6,92	4,18	5,57

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent. Forts.*Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Skåne län						
Svalöv	4,06	2,95	3,49	6,25	4,21	5,21
Staffanstorp	1,72	1,30	1,50	3,51	2,16	2,83
Burlöv	1,96	1,07	1,51	5,08	2,92	4,02
Vellinge	2,65	1,99	2,31	4,69	3,03	3,87
Östra Göinge	3,37	2,40	2,88	7,55	4,73	6,12
Örkelljunga	3,62	2,79	3,20	8,34	4,79	6,53
Bjuv	2,42	2,29	2,35	5,63	3,33	4,47
Kävlinge	2,92	2,05	2,48	4,51	2,82	3,67
Lomma	2,15	1,44	1,79	5,11	3,16	4,15
Svedala	3,02	2,37	2,69	4,35	2,53	3,44
Skurup	4,61	3,56	4,07	6,20	3,55	4,88
Sjöbo	5,18	3,66	4,38	6,36	3,98	5,15
Hörby	4,64	3,78	4,20	7,39	4,93	6,16
Höör	4,91	3,97	4,44	6,19	4,61	5,40
Tomelilla	4,28	3,73	4,00	7,70	4,98	6,34
Bromölla	2,45	1,86	2,15	6,73	3,99	5,36
Osby	4,40	2,91	3,65	8,30	6,00	7,15
Perstorp	2,07	1,58	1,82	6,47	4,51	5,49
Klippan	3,64	2,64	3,12	7,58	4,40	5,98
Åstorp	3,33	2,23	2,77	5,60	3,34	4,47
Båstad	4,49	2,90	3,70	9,19	6,22	7,72
Malmö	2,93	1,64	2,31	7,62	3,90	5,81
Lund	3,27	1,89	2,61	5,49	2,68	4,10
Landskrona	3,29	1,92	2,60	7,98	4,19	6,11
Helsingborg	3,44	1,96	2,72	7,17	3,98	5,62
Höganäs	3,79	2,39	3,10	7,79	4,85	6,35
Eslöv	3,90	2,58	3,23	6,42	3,78	5,09
Ystad	4,40	3,16	3,78	8,12	4,92	6,57
Trelleborg	2,85	1,94	2,39	6,88	3,87	5,39
Kristianstad	3,62	2,46	3,04	7,26	4,17	5,75
Simrishamn	4,24	3,17	3,70	9,66	6,07	7,91
Ängelholm	4,06	2,61	3,35	7,97	4,62	6,34
Hässleholm	3,53	2,65	3,09	8,08	4,99	6,54
Hylte	4,24	3,09	3,64	8,35	4,84	6,56

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i**Sveriges kommuner. Procent. Forts.***Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Blekinge län						
Olofström	2,22	1,38	1,78	7,64	4,39	6,00
Karlskrona	3,58	2,47	3,03	7,73	4,32	6,03
Ronneby	3,12	2,40	2,75	7,52	4,25	5,86
Karlshamn	3,11	1,79	2,45	7,42	4,33	5,87
Sölvesborg	3,40	2,38	2,88	7,50	4,80	6,15
Västra Götalands län						
Härryda	1,85	1,25	1,54	3,80	2,46	3,13
Partille	1,50	1,13	1,32	4,75	3,07	3,92
Öckerö	2,83	1,71	2,26	6,20	3,97	5,07
Stenungsund	2,31	1,60	1,94	3,99	2,87	3,43
Tjörn	3,70	2,16	2,90	5,86	3,75	4,78
Orust	5,29	3,75	4,48	6,68	4,60	5,62
Sotenäs	4,61	2,99	3,80	10,27	4,92	7,62
Munkedal	3,89	2,61	3,22	7,61	5,04	6,30
Tanum	4,76	3,31	4,01	7,83	5,17	6,50
Dals-Ed	5,05	3,32	4,15	8,17	4,34	6,21
Färgelanda	4,68	3,24	3,91	6,54	4,58	5,52
Ale	2,25	1,36	1,79	4,57	2,72	3,63
Lerum	1,84	1,37	1,60	4,27	2,50	3,39
Vårgårda	3,34	2,53	2,92	6,00	3,92	4,94
Bollebygd	3,61	2,32	2,93	4,91	3,68	4,29
Grästorp	3,52	3,01	3,25	7,38	5,75	6,56
Essunga	3,13	2,88	2,99	7,72	4,62	6,16
Karlsborg	3,48	2,40	2,92	9,96	5,99	7,98
Gullspång	3,83	2,77	3,29	7,63	5,37	6,48
Tranemo	3,46	2,75	3,10	8,23	4,95	6,56
Bengtstors	3,82	2,88	3,34	9,85	6,20	8,00
Mellerud	4,18	2,64	3,39	8,21	5,20	6,67
Lilla Edet	3,28	2,57	2,91	5,23	3,49	4,34
Mark	3,44	2,72	3,08	7,80	4,83	6,32
Svenljunga	3,91	3,09	3,49	7,87	5,28	6,56

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent. Forts.*Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Västra Götalands län (fortsättning)						
Herrljunga	4,09	2,98	3,52	8,11	4,65	6,35
Vara	3,76	2,85	3,29	8,27	5,09	6,65
Götene	3,84	3,26	3,54	6,65	4,37	5,49
Tibro	2,16	1,52	1,83	7,48	4,51	5,99
Töreboda	4,30	3,00	3,63	8,16	5,04	6,59
Göteborg	2,70	1,58	2,15	6,72	3,50	5,13
Mölnadal	1,72	1,15	1,44	5,45	3,16	4,32
Kungälv	2,19	1,65	1,91	5,21	3,45	4,33
Lysekil	3,71	3,21	3,46	8,16	5,23	6,70
Uddevalla	2,39	1,58	1,99	7,31	4,59	5,97
Strömstad	4,56	3,32	3,93	7,81	4,90	6,37
Vänersborg	2,80	2,29	2,55	6,63	3,96	5,30
Trollhättan	1,98	1,54	1,75	6,87	4,22	5,53
Alingsås	3,13	2,12	2,63	7,26	4,14	5,73
Borås	2,42	1,51	1,98	7,48	3,99	5,78
Ulricehamn	3,78	2,79	3,29	8,08	4,98	6,52
Åmål	3,96	2,70	3,32	9,45	5,03	7,28
Mariestad	2,44	1,82	2,13	7,31	4,66	5,99
Lidköping	2,86	2,25	2,55	7,59	4,31	5,96
Skara	3,39	2,28	2,84	7,39	4,51	5,97
Skövde	2,37	1,55	1,95	6,57	3,77	5,18
Hjo	4,20	2,73	3,46	7,39	4,45	5,93
Tidaholm	3,39	2,77	3,07	7,40	4,83	6,11
Falköping	3,54	2,63	3,08	8,60	5,08	6,86
Hallands län						
Halmstad	2,76	1,86	2,32	6,99	4,24	5,64
Laholm	4,23	3,37	3,78	7,79	5,06	6,41
Falkenberg	3,62	2,71	3,16	7,67	5,16	6,42
Varberg	3,09	2,04	2,55	7,06	4,48	5,78
Kungsbacka	2,33	1,76	2,04	4,60	3,12	3,87

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent. Forts.

Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Värmlands län						
Kil	3,06	1,85	2,44	5,54	4,04	4,79
Eda	3,39	3,05	3,21	8,39	4,46	6,41
Torsby	3,67	2,98	3,31	9,36	6,49	7,91
Storfors	2,19	2,19	2,19	9,01	4,58	6,76
Hammarö	1,80	1,06	1,42	4,60	3,14	3,86
Munkfors	2,79	2,36	2,58	9,56	5,79	7,68
Forshaga	2,75	2,36	2,55	5,63	3,56	4,60
Grums	2,52	1,75	2,12	7,38	3,67	5,52
Ärjäng	4,35	3,85	4,09	8,32	4,83	6,55
Sunne	4,17	3,12	3,63	8,52	5,25	6,88
Karlstad	2,29	1,60	1,95	6,69	3,63	5,20
Kristinehamn	2,64	2,05	2,34	8,45	5,10	6,78
Filipstad	2,97	2,11	2,53	10,24	5,85	8,05
Hagfors	2,87	2,08	2,47	9,18	5,74	7,45
Arvika	3,39	2,54	2,96	8,82	4,83	6,84
Säffle	2,75	2,33	2,53	8,56	5,37	6,96
Örebro län						
Lekeberg	4,66	3,66	4,14	6,22	4,28	5,23
Laxå	2,87	1,93	2,38	7,63	5,41	6,50
Hallsberg	2,97	2,49	2,72	7,27	4,59	5,90
Degerfors	2,36	1,73	2,04	8,72	4,77	6,70
Hällefors	2,71	2,18	2,43	9,45	5,40	7,42
Ljusnarsberg	4,50	3,07	3,77	9,88	5,80	7,83
Örebro	2,97	1,95	2,47	6,70	3,98	5,38
Kumla	2,84	2,12	2,48	6,69	4,02	5,36
Askersund	4,38	3,27	3,81	8,39	4,85	6,62
Karlskoga	1,67	1,33	1,49	9,56	4,97	7,29
Nora	4,10	2,64	3,37	7,34	4,42	5,90
Lindesberg	3,51	2,59	3,04	8,16	5,02	6,58

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent. Forts.*Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Västmanlands län						
Skinnskatteberg	3,48	2,77	3,10	6,89	4,59	5,72
Surahammar	1,95	1,55	1,74	6,22	3,40	4,78
Heby	3,75	2,95	3,33	6,71	4,55	5,61
Kungsör	3,31	2,08	2,68	6,78	3,69	5,23
Hallstahammar	1,54	1,31	1,42	7,24	4,19	5,73
Norberg	3,75	2,65	3,18	8,36	4,96	6,64
Västerås	1,74	1,24	1,49	6,36	3,59	4,99
Dalarnas län						
Vansbro	3,82	2,85	3,32	9,49	5,47	7,46
Malung	2,66	2,15	2,40	8,52	5,06	6,75
Gagnef	3,30	2,86	3,08	7,08	4,40	5,72
Leksand	4,70	3,13	3,92	9,06	5,32	7,21
Rättvik	4,01	3,70	3,85	9,81	7,57	8,70
Orsa	3,27	2,90	3,08	8,41	5,28	6,86
Älvdalen	2,52	2,58	2,55	9,31	6,20	7,73
Smedjebacken	2,86	1,89	2,36	6,91	4,29	5,58
Mora	2,68	2,38	2,53	7,81	4,98	6,40
Falun	2,83	1,92	2,38	6,78	3,92	5,37
Borlänge	1,96	1,43	1,69	6,61	3,84	5,22
Säter	3,41	2,56	2,99	6,96	4,23	5,58
Hedemora	3,78	2,37	3,06	8,27	4,71	6,50
Avesta	2,72	1,83	2,27	8,05	4,57	6,30
Ludvika	2,59	2,17	2,38	9,85	5,45	7,66

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i**Sveriges kommuner. Procent. Forts.***Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Gävleborgs län						
Ockelbo	4,48	3,07	3,73	8,37	5,37	6,85
Hofors	1,79	1,44	1,61	9,14	4,79	6,94
Ovanåker	2,88	2,59	2,73	8,68	5,40	7,03
Nordanstig	4,21	2,74	3,44	7,82	4,67	6,22
Ljusdal	3,41	2,74	3,07	9,09	5,40	7,24
Gävle	2,57	1,54	2,06	6,72	3,60	5,18
Sandviken	2,19	1,65	1,92	7,98	4,58	6,26
Söderhamn	3,09	2,29	2,69	8,19	4,84	6,52
Bollnäs	3,36	2,71	3,04	8,58	4,86	6,74
Hudiksvall	2,98	2,28	2,63	7,48	4,03	5,77
Västernorrlands län						
Ånge	3,27	2,85	3,05	9,83	6,59	8,20
Timrå	2,37	2,00	2,18	6,49	3,65	5,06
Härnösand	3,01	1,79	2,41	7,93	4,51	6,25
Sundsvall	2,23	1,62	1,92	6,42	3,80	5,11
Kramfors	3,75	2,44	3,09	9,81	5,27	7,55
Sollefteå	3,34	2,69	3,01	9,68	6,02	7,86
Örnsköldsvik	2,47	1,77	2,11	7,50	4,25	5,88
Jämtlands län						
Ragunda	3,55	2,85	3,19	10,32	6,15	8,21
Bräcke	3,91	3,58	3,74	9,13	5,71	7,36
Krokom	4,26	3,90	4,07	6,81	4,42	5,59
Strömsund	3,57	3,24	3,39	9,99	6,02	7,95
Åre	3,81	3,34	3,57	6,66	4,64	5,63
Berg	4,45	3,96	4,19	9,67	6,39	8,00
Härjedalen	3,34	3,21	3,27	9,78	7,00	8,37
Östersund	2,43	1,97	2,21	7,10	3,96	5,57

fortsättning nästa sida

Tabell 1. Andel 80 år och äldre av befolkningen 1970 och 2004 i Sveriges kommuner. Procent. Forts.*Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality (continued)*

Kommun	1970			2004		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Västerbottens län						
Nordmaling	2,69	2,54	2,61	8,38	4,74	6,55
Bjurholm	2,80	2,63	2,71	10,13	6,98	8,50
Vindeln	2,91	2,40	2,65	9,86	5,71	7,78
Robertsfors	3,50	2,94	3,20	8,08	5,10	6,57
Norsjö	2,18	1,94	2,05	7,94	4,94	6,43
Malå	1,81	2,08	1,96	7,57	3,92	5,72
Storuman	2,08	1,80	1,93	7,15	5,70	6,41
Sorsele	3,98	2,15	3,01	10,47	6,93	8,66
Dorotea	3,51	3,21	3,34	11,43	8,42	9,89
Vännäs	2,16	1,33	1,74	7,72	4,38	6,05
Vilhelmina	2,69	2,29	2,48	7,90	5,45	6,64
Åsele	3,21	2,43	2,79	12,17	6,39	9,24
Umeå	1,49	1,12	1,30	4,34	2,40	3,38
Lycksele	1,83	1,53	1,68	7,73	4,36	6,06
Skellefteå	2,16	1,64	1,90	6,93	4,08	5,51
Norrbottens län						
Arvidsjaur	2,39	1,91	2,14	8,89	5,57	7,22
Arjeplog	2,67	2,60	2,63	8,68	6,35	7,48
Jokkmokk	2,74	2,04	2,36	7,67	4,94	6,29
Överkalix	1,97	1,96	1,97	8,26	6,84	7,53
Kalix	1,99	1,51	1,75	7,14	4,51	5,80
Övertorneå	2,06	1,84	1,94	9,40	5,33	7,28
Pajala	1,56	1,53	1,54	10,01	5,54	7,67
Gällivare	1,36	1,19	1,27	6,12	3,87	4,96
Älvsbyn	2,05	1,44	1,74	7,42	4,56	5,97
Luleå	1,51	0,78	1,14	4,85	2,86	3,85
Piteå	1,89	1,20	1,55	5,76	3,13	4,44
Boden	2,34	1,56	1,95	7,09	3,99	5,56
Haparanda	2,05	1,78	1,91	6,28	3,57	4,89
Kiruna	1,26	0,75	0,99	4,96	2,79	3,84

Tabell 2. Andel äldre män och kvinnor som saknar barn boende i Sverige, 2004. Procent*Per cent elderly women and men without children resident in Sweden, 2004*

Ålder	Kvinnor	Män
65-79	14	18
80+	20	20

Källa: HBR och Flergen. Flergen innehåller i huvudsak barn födda 1932 och senare. Uppgift om fadern saknas oftare än om modern. Av den anledningen är andelen som saknar barn något överskattad för män och för de allra äldsta.

Tabell 3. Samtliga barns boende i förhållande till föräldrarna år 2004. Procent*Distance of children from parents, 2004. All children. Per cent*

Ålders- grupp förälder	I samma kommun eller inom 1 mils radie							Totalt antal barn
	1- <5 mil	5- <10 mil	10- <20 mil	20- <30 mil	30- <50 mil	Över 50 mil bort		
Fäder								
65-79	51	18	9	8	5	6	3	922 609
80+	50	18	9	8	5	6	3	302 744
Mödrar								
65-79	54	18	8	7	4	5	31	119 769
80+	52	18	9	8	5	5	3	538 669

Källa: HBR och Flergen. Flergen innehåller i huvudsak barn födda 1932 och senare. Uppgift om fadern saknas oftare än om modern. Av den anledningen är andelen som saknar barn något överskattad för män och för de allra äldsta. Definitioner se *Fakta om statistiken*.

Tabell 4. Föräldrarnas avstånd till närmast boende barn, 2004. Procent*Distance from parents to the closest child, 2004. Per cent*

Ålders- grupp förälder	I samma kommun eller inom 1 mils radie							Totalt antal barn
	1- <5 mil	5- <10 mil	10- <20 mil	20- <30 mil	30- <50 mil	Över 50 mil bort		
Fäder								
65-79	68	15	6	5	3	3	1	406 369
80+	68	15	6	5	3	3	1	137 642
Mödrar								
65-79	72	13	5	4	2	2	1	489 732
80+	71	14	6	4	2	2	1	246 068

Källa: HBR och Flergen. Flergen innehåller i huvudsak barn födda 1932 och senare. Uppgift om fadern saknas oftare än om modern. Av den anledningen är andelen som saknar barn något överskattad för män och för de allra äldsta. Definitioner se *Fakta om statistiken*.

Tabell 5. Föräldrarnas partnerförhållande och avstånd till närmast boende barn år 2004. Procent*The parents' living situation³² and distance to the closest living child, 2004. Per cent*

Ålders- grupp förälder	I samma kommun eller inom 1 mils radie		5-<10 mil	10-<20 mil	20- <30mil	30- <50mil	Över 50 mil bort	Totalt antal barn
	1-<5 mil							
Ensamstående								
Fäder								
65-79	59	18	8	6	3	4	2	101 475
80+	66	15	6	5	3	3	1	53 258
Mödrar								
65-79	73	13	5	4	2	2	1	225 498
80+	72	14	5	4	2	2	1	196 810
Med partner								
Fäder								
65-79	71	14	6	4	2	2	1	304 894
80+	69	15	6	5	2	2	1	84 384
Mödrar								
65-79	72	14	5	4	2	2	1	264 234
80+	68	15	6	5	2	2	1	49 258

Källa: HBR och Flergen. Flergen innehåller i huvudsak barn födda 1932 och senare. Uppgift om fadern saknas oftare än om modern. Av den anledningen är andelen som saknar barn något överskattad för män och för de allra äldsta.

³² Parents who are either married or living with common biological or adopted children.

Tabell 6. Andel kvinnor och män olika åldersgrupper med hjälpbehov år 2003. Procent*Per cent women and men in different age groups , by level of care required, 2003*

	Procent med			Totalt Antal tusental
	Inget hjälpbehov	Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov	
Män				
65-79	90	6	4	491,7
80+	51	30	18	171,6
Totalt	80	12	7	663,4
Kvinnor				
65-79	84	12	3	578,0
80+	41	34	25	314,5
Totalt	69	20	11	892,6

Källa: ULF

Tabell 7. Hjälpbehov för kvinnor och män beroende på tillgång till partner år 2003*Women and men with greater or lesser care needs, by whether they have a partner, 2003*

	Procent med			Totalt antal tusental
	Inget hjälpbehov	Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov	
Män				
Ingen partner	67	21	12	186,5
Partner	86	9	6	476,9
Totalt	80	12	7	663,4
Kvinnor				
Ingen partner	61	23	16	503,8
Partner	80	16	4	388,8
Totalt	69	20	11	892,6

Källa: ULF och HBR. Partner egen uppgift om sambo eller make/maka.

Tabell 8. Andel kvinnor och män 65+ som har kommunal hjälp beroende av hjälpbehov år 2003. Procent*Per cent women and men 65+, receiving assistance from the municipality, by level of care required, 2003*

	Kvinnor			Män		
	Inget hjälpbehov	Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov	Inget hjälpbehov	Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov
Ingen kommunal hjälp	99	57	15	100	53	27
Kommunal hjälp	1	29	39	0	32	29
Tillräcklig kommunal hjälp	0	6	6	0	5	6
Institutionsboende	0	0	38	0	0	37
Har sökt kommunal hjälp och har behov	0	8	2	0	10	2
Totalt procent	100	100	100	100	100	100
Totalt antal tusental	614,8	179,3	98,4	533,0	81,0	49,4

Källa: ULF

Tabell 9. Andel av 65 år och äldre med närstående och hjälpbehov som har hjälp av närstående år 2003. Procent*Per cent of those aged 65 and older with a close relative who receive assistance from that relative, 2003*

		Män	
		Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov
Partner och barn	Andel med hjälp av partner eller barn	70	60
	Antal tusen personer	30,3	22,7
Barn ingen partner	Andel med hjälp av barn	64	45
	Antal tusen personer	27,5	11,4
Partner inga barn	Andel med hjälp av partner	64	78
	Antal tusen personer	11,8	3,6
Totalt	Andel med hjälp av partner eller barn	72	57
	Antal tusen personer	69,7	37,7
		Kvinnor	
		Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov
Partner och barn	Andel med hjälp av partner eller barn	87	58
	Antal tusen personer	56,9	13,3
Barn ingen partner	Andel med hjälp av barn	61	39
	Antal tusen personer	90,6	70,6
Partner inga barn	Andel med hjälp av partner	39	39
	Antal tusen personer	6,4	2,4
Totalt	Andel med hjälp av partner eller barn	70	42
	Antal tusen personer	154,0	86,4

Källa: ULF

Tabell 10. Hjälpgivare och hjälpbehov för män och kvinnor 65 år och äldre 2003.*Those providing assistance for women and men aged 65 and older, by level of care required, 2003*

	Litet hjälpbehov		
	Kvinnor	Män	Samtliga
Anhörighjälp varje dag	18	28	21
Anhörighjälp mindre än dagligen	45	27	40
Kommunal hjälp dagligen ej anhörighjälp	3	14	7
Kommunal och anhörighjälp dagligen	0	2	1
Kommunal hjälp dagligen och anhörighjälp mindre ofta	4	7	5
Kommunal hjälp mindre än dagligen, ej anhörighjälp	12	8	11
Kommunal hjälp mindre än dagligen, anhörighjälp dagligen	1	3	2
Kommunal och anhörighjälp mindre än dagligen	13	4	10
Ingen uppgift om hjälp	2	8	4
	100	100	100

	Stort hjälpbehov		
	Kvinnor	Män	Samtliga
Anhörighjälp varje dag	8	15	11
Anhörighjälp mindre än dagligen	3	6	4
Kommunal hjälp dagligen ej anhörighjälp	42	35	40
Kommunal och anhörighjälp dagligen	4	16	8
Kommunal hjälp dagligen och anhörighjälp mindre ofta	26	10	21
Kommunal hjälp mindre än dagligen, ej anhörighjälp	1	0	1
Kommunal hjälp mindre än dagligen, anhörighjälp dagligen	1	4	2
Kommunal och anhörighjälp mindre än dagligen	3	1	3
Ingen uppgift om hjälp	11	13	12
	100	100	100

Källa: ULF, SCB, 2003.

Tabell 11. Hjälptill män och kvinnor som lever med partner och har hjälpbehov år 2003*Per cent women and men with greater or lesser care needs who live with a partner, receiving assistance from close relative, 2003*

	Procent med			Totalt antal tusental
	Ingen hjälp av partner	Hjälpt av partner	Hjälpt av barn och partner	
Män				
Litet hjälpbehov	33	64	4	42,2
Stort hjälpbehov	42	47	12	26,3
Totalt	36	57	7	68,5
Kvinnor				
Litet hjälpbehov	32	53	14	63,4
Stort hjälpbehov	45	36	18	15,8
Totalt	35	50	15	79,1

Källa: ULF och HBR. Partner: egen uppgift om sambo eller make/maka.

Tabell 12. Hjälp av närstående till dem som har någon närstående i gruppen 65 år och äldre år 2003. Procent*Per cent of those aged 65 and older who receive assistance from close relative, by level of care required, 2003*

	Procent av män med	
	Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov
Saknar närstående	14	24
Ingen hjälp av barn eller partner	26	33
Hjälp av dotter	10	5
Hjälp av son	10	5
Hjälp av barn av båda kön	6	3
Hjälp av partner och barn	2	6
Hjälp av partner	33	25
Procent totalt	100	100
Antal personer tusental	81,0	49,4

	Procent av kvinnor med	
	Litet hjälpbehov	Stort hjälpbehov
Saknar närstående	14	12
Ingen hjälp av barn eller partner	26	51
Hjälp av dotter	18	16
Hjälp av son	14	10
Hjälp av barn av båda kön	4	3
Hjälp av partner och barn	5	3
Hjälp av partner	19	6
Procent totalt	100	100
Antal personer i tusental	179,3	98,4

Källa: ULF och HBR. Partner: egen uppgift om sambo eller make/maka.

Tabell 13. Hjälp beroende på tillgång till anhöriga. År 2003
Assistance received, by access to relative. Year 2003

Hjälpbehövande man			Hjälp av partner	Hjälp av son	Hjälp av dotter	Antal personer tusental
Har partner	Ingen son	Dotter	67	..	10	15,1
Har partner	Ingen son	Ingen dotter	67	(14)	..	15,5
Har partner	Son	Dotter	60	7	8	26,7
Har partner	Son	Ingen dotter	55	8	..	13,2
Ingen partner	Ingen son	Dotter	61	10,9
Ingen partner	Son	Dotter	..	57	52	16,1
Ingen partner	Son	Ingen dotter	..	42	..	9,9
Ingen partner	Ingen son	Ingen dotter	(4)	23,0
Hjälpbehövande kvinna			Hjälp av partner	Hjälp av son	Hjälp av dotter	Antal personer tusental
Har partner	Ingen son	Dotter	71	0	44	24,6
Har partner	Ingen son	Ingen dotter	39	(19)	(10)	8,8
Har partner	Son	Dotter	69	6	24	28,2
Har partner	Son	Ingen dotter	58	9	..	19,0
Ingen partner	Ingen son	Dotter	57	42,3
Ingen partner	Son	Dotter	..	32	39	73,2
Ingen partner	Son	Ingen dotter	..	39	..	43,6
Ingen partner	Ingen son	Ingen dotter	..	(5)	(5)	38,1

Källa: ULF, HBR och Flergen. Endast söner och döttrars hjälp finns med i tabellen. Hjälp av barn när det inte finns något barn kan bero på att fosterbarn inte finns registrerade som barn i Flergen. Det kan finnas sambo i ULF som har barn men inte gemensamma barn. Sådana barn kan registreras som hjälpare i ULF, men vi saknar registerinformation om barnen på den partner som ej är biologisk eller adoptivförälder. Eventuella sådana fall inom parentes.

Tabell 14. Hjälp beroende på tillgång till anhöriga. År 2003
Assistance depending on access to relatives. Year 2003

Hjälpbehövande man			Hjälp av partner	Hjälp av son eller svärson	Hjälp av dotter eller svärdotter	Antal personer tusental
Har partner	Ingen son	Dotter	67	..	10	15,1
Har partner	Ingen son	Ingen dotter	67	(14)	..	15,5
Har partner	Son	Dotter	60	7	8	26,7
Har partner	Son	Ingen dotter	55	8	6	13,2
Ingen partner	Ingen son	Dotter	..	6	61	10,9
Ingen partner	Son	Dotter	..	57	56	16,1
Ingen partner	Son	Ingen dotter	..	42	18	9,9
Ingen partner	Ingen son	Ingen dotter	(4)	23,0
Hjälpbehövande kvinna			Hjälp av partner	Hjälp av son eller svärson	Hjälp av dotter eller svärdotter	Antal personer tusental
Har partner	Ingen son	Dotter	71	..	44	24,6
Har partner	Ingen son	Ingen dotter	39	19	(10)	8,8
Har partner	Son	Dotter	69	6	24	28,2
Har partner	Son	Ingen dotter	58	9	5	19,0
Ingen partner	Ingen son	Dotter	..	5	57	42,3
Ingen partner	Son	Dotter	..	33	44	73,2
Ingen partner	Son	Ingen dotter	..	39	12	43,6
Ingen partner	Ingen son	Ingen dotter	..	(7)	(9)	38,1

Källa: ULF, HBR och Flergen. Jämförelse med tabell 13 visar effekten av svärdöttrars och svärsons insatser. Hjälp av barn när det inte finns något barn kan bero på att fosterbarn inte finns registrerade som barn i Flergen. Det kan finnas sambo i ULF som har barn men inte gemensamma barn. Sådana barn kan registreras som hjälpare i ULF, men vi saknar registerinformation om barnen på den partner som ej är biologisk eller adoptivförälder. Eventuella sådana fall inom parentes.

Tabell 15. Oddskvoter skattade med logistisk regression där beroende variabeln är litet hjälpbehov jämfört med inget hjälpbehov.
Odds ratio, estimated by logistic regression, where the dependent variable is lesser care needs compared to no care needs

	Kvinnor			Män		
	Undre gräns	Medel	Övre gräns	Undre gräns	Medel	Övre gräns
65-69 år	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
70-74	1,33	1,37	1,40	1,49	1,55	1,62
75-79	4,79	4,89	5,00	6,25	6,46	6,68
80-84 år	8,15	8,33	8,51	16,51	17,06	17,63
85-89	20,49	21,00	21,52	27,45	28,44	29,47
90 år och äldre	54,14	55,97	57,86	48,45	51,15	53,99
Partner och barn	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Endast barn	0,71	0,72	0,73	2,74	2,79	2,85
Endast partner	1,14	1,17	1,21	2,98	3,06	3,14
Ingen anhörig	1,03	1,05	1,08	3,06	3,14	3,22

Källa: ULF, HBR och Flergen. Se bilaga Fakta om statistiken. Modellen beskrivs i bilaga2.

Tabell 16. Oddskvoter skattade med logistisk regression där beroende variabeln är stort hjälpbehov jämfört med inget hjälpbehov.*Odds ratio, estimated by logistic regression, where the dependent variable is greater care needs compared to no care needs*

	Kvinnor			Män		
	Undre gräns	Medel	Övre gräns	Undre gräns	Medel	Övre gräns
65-69 år	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
70-74	2,03	2,12	2,22	2,48	2,60	2,73
75-79	4,75	4,95	5,16	5,94	6,20	6,48
80-84 år	13,34	13,89	14,47	16,04	16,74	17,47
85-89	53,46	55,73	58,08	30,76	32,18	33,66
90 år och äldre	204,64	214,39	224,61	102,34	108,66	115,38
Partner och barn	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Endast barn	1,47	1,50	1,54	1,26	1,30	1,33
Endast partner	1,82	1,91	2,01	1,10	1,14	1,19
Ingen anhörig	1,40	1,44	1,49	3,35	3,44	3,54

Källa: ULF, HBR och Flergen. Se bilaga *Fakta om statistiken*. Modellen beskrivs i bilaga2.

Bilaga 2. Modeller

Hjälpbehov

Sannolikheten att män och kvinnor 65 år och äldre ska ha något hjälpbehov har studerats med en så kallad logistisk regression. Den typen av regressionsmodell är lämplig i en situation där den beroende variabeln är binär (endast antar värdet 0 och 1), som i fallet med om man har hjälpbehov eller ej. I det här fallet studerar vi sannolikheten p för att en person ska ha hjälpbehov och modellen får följande form

$$\text{logit}(p) = \log(p/(1-p)) = a + b_1 * X_{i1} + c_j * X_{j2}$$

där variabeln p är sannolikheten att personen har hjälpbehov.

Modellen används i det här sammanhanget för två olika fall:

Sannolikheten att ha *litet hjälpbehov* i förhållande till inget hjälpbehov

Sannolikheten att ha *stort hjälpbehov* i förhållande till inget hjälpbehov

I samtliga modellerna studeras sambandet mellan hjälpbehovet och tillgång till närstående. Ålder tas med i modellen som kontroll eftersom vi vet att det finns ett starkt samband mellan ålder och hjälpbehov. Fördelen med att studera sambandet med en logistisk regressionsmodell är att man ser hur stor effekten är av att ha någon närstående rensat för den inverkan man i det här fallet har av ålder. Modellen appliceras separat för män och kvinnor.

Beroende variabel: Hjälpbehov

Oberoende variabel:

Närstående(index j):

Endast barn

Endast partner

Ingen anhörig

Partner och barn

Kontrollvariabel:

Ålder(index i):

65-69 år

70-74 år

70-74 år

80-84 år

85-89 år

90+

X_{1i} är 1 för åldersgrupp i och 0 för jämförelsegruppen. Man väljer själv jämförelsegrupp och i detta fall har åldersgruppen 65-69 år använts som jämförelsegrupp.

X_{2j} är 1 för närstående grupp j och 0 för jämförelsegrupp. I detta fall har de som har partner och barn använts som jämförelsegrupp. Övriga grupper är de som endast har barn de som endast har partner och de som saknar anhörig.

Parametrarna i modellen a , b_i och c_j skattas med maximum-likelihood metoden. Värdet på a är modellberoende d.v.s. det beror på vad vi väljer som jämförelsegrupp.

Resultaten redovisas som oddskvoter. En oddskvot signifikant större än 1 betyder att gruppen har signifikant större benägenhet att uppgge hjälpbehov än jämförelsegruppen.

En oddskvot kan skrivas

$$\frac{\frac{p_1}{1-p_1}}{\frac{p_0}{1-p_0}} \text{ där } p_0 \text{ är sannolikheten att ha hjälpbehov i jämförelsegruppen}$$

och p_1 i den studerade gruppen. Oddskvoten är ungefär lika med den relativa risken $\frac{p_1}{p_0}$ om p_0 är liten.

Resultaten i en logistisk regression uttrycks med en oddskvot. Om oddskvoten är 21 för en viss grupp som i tabellen nedan kan detta tolkas som att oddskvot är 21 gånger högre för att händelsen ska inträffa i gruppen än i referensgruppen. Kvinnor i åldern 85-89 år har 21 gånger högre odds för att anse att de har litet hjälpbehov.

När sannolikheten är liten för att händelsen ska inträffa i referensgruppen är värdet på oddskvot mycket nära den relativa risken som är sannolikheten att en viss händelse ska inträffa dividerat med sannolikheten att händelsen ska inträffa i referensgruppen .

För att illustrera sambandet mellan oddskvot och relativ risk visas skillnaderna i tre fall med samma oddskvot =3

Om sannolikheten att tillhöra referensgruppen är

$$\text{Fall 1: } p_0 = 0.1$$

$$p_0 / (1 - p_0) = 0.1 / 0.9 = 0.111$$

$$p_1 / (1 - p_1) = 3 * 0.11 \longrightarrow p_1 = 0.24 \text{ relativ risk } \frac{p_1}{p_0} = 0.24 / 0.11 = 2.23$$

$$\text{Fall 2: } p_0 = 0.5 \qquad p_1 = 0.75 \qquad \frac{p_1}{p_0} = 1.5$$

$$\text{Fall 3: } p_0 = 0.9 \qquad p_1 = 0.96 \qquad \frac{p_1}{p_0} = 1.07$$

Om sannolikheten att tillhöra referensgruppen är liten är oddskvot ungefär detsamma som relativa risken, men om sannolikheten att tillhöra referensgruppen är stor är relativa risken mycket mindre än oddskvoten.

Kommunal hjälp

Sannolikheten att män och kvinnor 65 år och äldre ska få kommunal hjälp givet att de har hjälpbehov har studerats med en så kallad logistisk regressionsmodell. Den typen av modell är lämplig i en situation där den beroende variabeln är binär (endast antar värdet 0 och 1), som i fallet med om man fått har kommunal hjälp eller ej. I det här fallet studerar vi sannolikheten p för att en person ska ha kommunal hjälp och modellen får följande form

$$\text{logit}(p) = \log(p / (1 - p)) = a + b_1 * X_{1i} + c_j * X_{2j} + d_k * X_{3k}$$

Modellen är analog med den som används för hjälpbehov.

Där den beroende variabeln p har studerats för två olika fall:

- sannolikheten att personen har fått kommunal hjälp dagligen jämfört med ingen kommunal hjälp.
- sannolikheten att en person över huvud taget får kommunal hjälp jämfört med att de inte får någon kommunal hjälp

X_{1i} är 1 för åldersgrupp i och 0 för jämförelsegruppen. Man väljer själv jämförelsegrupp och i detta fall har åldersgruppen 80 år och äldre använts som jämförelsegrupp.

X_{2j} är 1 för åldersgrupp i och 0 för jämförelsegruppen. Man väljer själv jämförelsegrupp och i detta fall har kvinnor använts som jämförelsegrupp.

X_{3k} är 1 för närstående grupp k och 0 för jämförelsegrupp. I detta fall har de som har partner och barn använts som jämförelsegrupp. Övriga grupper är de som endast har barn de som endast har partner och de som saknar anhörig.

De oberoende variablerna är i detta fall kön, ålder och tillgång till närstående.

<i>Beroende variabel: Kommunal hjälp</i>	
<u>Oberoende variabler:</u>	<u>Kontrollvariabler</u>
<i>Närstående(index k):</i>	<i>Ålder(index i):</i>
Endast barn	65-79
Endast partner	80+ år
Ingen anhörig	<i>Kön (index j)</i>
Partner och barn	Män
	Kvinnor

Modellen används separat för stort och litet hjälpbehov.

In English

Summary

The share of elderly people in the population is increasing. This increase will place tough demands on resources within healthcare and care services in the future. However, although the share of elderly people will rise considerably, the share of elderly people living alone will decrease. In recent years, the death rate among men has decreased at a faster rate than for women so more couples will be able to look forward to sharing their old age together. It has previously been the case among elderly couples that women have been the partner that lives the longest.

From a regional perspective, the share of elderly people is highest in rural areas, primarily in the inland regions of northern Sweden. Municipalities with a diminishing business sector lack the arrival of new groups of younger people to replenish the population. The share of elderly people is not as high in the cities, although more of them lack the presence of relatives close by. The report shows that people without a partner or children have a much better chance of receiving care from the municipality. This means that the costs of care for the elderly can be proportionally higher in the cities because those needing care lack access to a social network with a partner and children.

When men and women are asked specify their need for assistance, their responses largely reflect traditional gender role models. Men with a partner and children state that they have a lesser need for assistance with tasks such as washing clothes, preparing food, cleaning and shopping than other groups. Men with a partner but no children report a greater need for assistance with these kinds of tasks. This difference between men with and without children can be due to the gender roles established in the years when the women stayed at home with small children. If a person loses the ability to carry out a task that they have never had to carry out in the first place, they do not realise that their need for assistance has increased.

When asked if they require assistance for tasks such as getting dressed, bathing, eating and getting up in the mornings or going to

bed at night, men without relatives show a much greater need than other groups of men. It can be that there is a difference in the state of health between men without relatives and other men, but the difference is so large that it must also reflect different attitudes.

Family situations affect women's need for assistance to a lesser extent. However, there are also differences here. For women needing assistance with tasks such as shopping, cleaning, washing clothes and preparing food, the presence of a partner often means that they have a greater need for assistance. This also indicates traditional gender role models in which women take responsibility for the needs of their partners.

Women with a partner but no children showed the greatest need for assistance, even greater than women with no relatives. Women with children have a lesser need for assistance than those without children.

Those in need of assistance may be able to receive the help they need in other ways. Help is generally received from relatives and/or the municipality.

The possibility of receiving assistance from relatives and/or the municipality has been studied for two different groups. Firstly, those with *lesser care needs*, requiring help with shopping, preparing food and washing clothes and, secondly, those with *greater care needs*, who need help with bathing, getting dressed, eating, getting up in the mornings and going to bed at night. Of those with *lesser care needs*, over 60 per cent get the help they need entirely from relatives while 18 per cent get help solely from the municipality. Of those with *greater care needs*, 15 per cent get help solely from relatives and slightly more than 40 per cent only receive help from the municipality.

Roughly the same number of men and women with *greater care needs* get this care from the municipality. However, there are greater differences for those with *lesser care needs*. Considerably more men with *lesser care needs* receive help from the municipality on a daily basis. Men with *greater care needs* receive less help from the municipality and more help from relatives than women. Slightly less than 20 per cent of assistance for those with *lesser care needs* is provided by both the municipality and relatives, while slightly more than 30 per cent of care for those with *greater care needs* is provided by both.

Daughters are slightly more inclined to provide assistance than sons. However, if daughters-in-law are included as the son's family and sons-in-law as the daughter's family, the families of sons and daughters help to roughly the same extent. Sons-in-law are very rarely involved in the care of an elderly relative needing assistance. In other words, it can be said that daughters and daughters-in-law provide assistance to a much greater extent than sons and sons-in-law.

A man needing assistance who has a partner receives less help from their children than a woman needing assistance. This means that children, daughters in particular, are more often supporting or replacing a man who has been taking care of the elderly person.

When comparing whether or not elderly people receive assistance from the municipality, it can be seen that couples without children are the group that is most unfairly treated. Couples with children receive more help from the municipality than couples without children. It is possible that children support their parents when they are requesting help from the municipality. Elderly people who have children but no partner receive assistance to a much greater extent than those with partners. The chance of receiving assistance from the municipality is greatest for those without relatives.

Men with *lesser care needs* have a considerably better chance of receiving that help on a daily basis from the municipality than women. There is not such a big difference in the chances of receiving any assistance at all from the municipality.

In the first case, it is the availability of a partner that negatively affects the contribution from municipality. The presence of children reduces the municipal contribution further. The contribution from children is on a significantly lesser scale than the contribution from partners and is more often a complement to other forms of care.

The share of elderly people needing assistance will rise dramatically in the long-term, but only a modest increase can be expected over the next 10 years. The fastest rise in the share of elderly people needing assistance will be seen between 2025 and 2035. This will increase the demands placed on care services, with many people being in great need of assistance on a daily basis. It is important to identify solutions at an early stage that will ensure that care can be provided in the most humane and effective manner possible, taking into consideration the expected care needs among the different groups of elderly people.

Contents

<i>List of tables</i>	82
<i>List of terms</i>	84
<i>Explanatory symbols and abbreviations</i>	86
<i>Definitions and explanations</i>	86
<i>Contact information</i>	86

List of tables

<i>Number of men and women aged 65 and older, 1860-2004</i>	14
<i>Development of the share if individuals aged 65 and older compared to other age groups, 1950-2050</i>	15
<i>Number of men and women aged 80 and older, 1860-2004</i>	16
<i>Development of the share of individuals aged 80 and older of the total population, 1970-2050</i>	16
<i>Per cent 80 years and older 1970 and 2004, by municipality</i>	17
<i>Municipalities with largest proportion elderly people, 1970 and 2004</i>	18
<i>Development of the share of elderly people with a partner</i>	19
<i>Comparison of the share of elderly living with a partner according to registers and to ULF</i>	20
<i>Per cent women and men 80 years and older living alone, 1970-2004</i>	21
<i>Per cent of elderly people 80 years and older without partner</i>	22
<i>Family situation for men and women aged 65 and older</i>	24
<i>Distance to a close relative for men and women aged 65-79, 2004</i>	25
<i>Distance to a close relative for men and women aged 80 and older, 2004</i>	26
<i>Per cent of elderly people aged 80 and older without close relatives within a 200 km radius year 2004</i>	27
<i>Municipalities with highest proportion elderly people (80+) without close relatives</i>	28
<i>Per cent of elderly with lesser care needs by age and proximity to a relative, 2003</i>	30
<i>Per cent of elderly with greater care needs by age and proximity to a relative, 2003</i>	30
<i>Those providing assistance, for men and women aged 65 and older, by level of care required, 2003</i>	35
<i>Per cent of elderly people receiving help from municipality, by age and proximity to a relative, 2003</i>	36
<i>Per cent receiving help from different relatives, by level of care required, 2003</i>	37
<i>Per cent of help received from different relatives, by level of care required, 2003</i>	38

<i>Those with a partner as the only close relative. Per cent receiving assistance from partner, by level of care required, 2003.....</i>	39
<i>Those with children as the only close relatives. Per cent receiving assistance from children, by level of care required, 2003</i>	40
<i>Odds ratio of receiving help from municipality on a daily basis for people with greater or lesser care needs, 2003</i>	41
<i>Odds ratio of receiving help from municipality for people with greater or lesser care needs, 2003</i>	42
<i>Per cent of population aged 80 and older in 1970 and 2004, by municipality</i>	52-61
<i>Per cent elderly women and men without children resident in Sweden, 2004</i>	62
<i>Distance of children from parents, 2004. All children. Per cent.....</i>	62
<i>Distance from parents to the closest child, 2004. Per cent</i>	62
<i>The parents' living situation and distance to the closest living child, 2004. Per cent.....</i>	63
<i>Per cent women and men in different age groups , by level of care required, 2003</i>	64
<i>Women and men with greater or lesser care needs, by whether they have a partner, 2003.....</i>	64
<i>Per cent women and men 65+, receiving assistance from the municipality, by level of care required, 2003</i>	65
<i>Per cent of those aged 65 and older with a close relative who receive assistance from that relative, 2003.....</i>	66
<i>Those providing assistance for women and men aged 65 and older, by level of care required, 2003</i>	67
<i>Per cent women and men with greater or lesser care needs who live with a partner, receiving assistance from close relative, 2003.....</i>	68
<i>Per cent of those aged 65 and older who receive assistance from close relative, by level of care required, 2003.....</i>	69
<i>Assistance received, by access to relative. Year 2003</i>	70
<i>Assistance depending on access to relatives. Year 2003</i>	71
<i>Odds ratio, estimated by logistic regression, where the dependent variable is lesser care needs compared to no care needs</i>	72
<i>Odds ratio, estimated by logistic regression, where the dependent variable is greater care needs compared to no care needs</i>	73

List of terms

A

andel	share (of)
antal(et)	(the) number of
andra	second
anhörig	relative
använda	use

B

barn	children
befolkning	population
beroende	dependant
beräknat	calculated
kommun	municipality
båda	both
behov	need

D

delvis	partly
därav	thereof, of which

E

efter	after
ej	not
eller	(n)or
enbart	only
endast	only
enligt	according to
ensamstående	single
ett	one

F

familjer	families
familjetyp	type of family
flera	various
FoB	Population and Housing Census
folkmängd	population
Folk- och bostads-	population and housing
folkökning	population growth
framtiden	future
fruktsamhet	fertility
framskrivning	projection
födelsekvot	birth ratio
födelseland	country of birth
födelseort	place of birth
födelsestal	birth rate
födelseår	year of birth
fördelning	distribution
församling	parish
första	first

första gången	the first time
föräldrar	parents
född	born
födda	births
för	for, of, to
föräldrar	parents
fördelat	distributed

G

gamla	elderly
gemensam	mutual
genom	by
genomsnittlig(t)	average
gifta	married

H

hela riket	the whole country
hushåll(et)	(the) household(s)
hjälp	assistance
hjälpbehov	need of assistance

I

i	in
i 1 000-tal	in thousands
i åldern	aged
inflyttningsår	year of occupancy
ingen	no, none
inget	no
inkomst	income
inom	within
inte	not

J

Jämförd med	compared to
-------------	-------------

K

kommun	municipality
kommuner(nas)	(the) municipalities
kommungrupp	group of municipalities
kr	kronor
kronor	kronor
kvinnor	females
kvot	ratio
koefficient	coefficient

L

land	country
logaritmisk skala	logarithmic scale
livssituation	state in life

M

makar	spouses
make	husband

maka	wife	skattad	estimated
med	with	skillnad	difference
medelvärde	mean value	stad	town
men	but	summa (SA)	total
män	males	summerad fruktsamhet	total fertility rate
N		T	
närhet	closness	tabell	table
närstående	close relatives	till	to, for
O		tillgång till	access to
och	and	total(a)	total
olika	different	totalt	total(ly)
olika åldersgrupper	different age groups	tredje	third
ordningsnummer	birth order	U	
P		under	during, younger than
partner	partner	undersök	investigate
procent	per cent	ungdomar	adolescents
procentuell fördelning	percentage distribution	uppgift saknas	unknown
procentuell	percentage distribution	ut	out
promille	per thousand	utan	without
prognos	projection	utflyttad från	place of departure
på	on	utomlands	abroad
R		Y	
region	region	yngre	younger
resurser	resources	yngsta	the youngest
riket i övrigt	the other parts of the country	Å	
redovisning	account	ålder	age
register	register	åldersgrupper	age groups
relativ fördelning	relative distribution	åldersfördelning	age distribution
resp	respectively	åldersklasser	age groups
risktid	exposure time	år	year
hela riket	the whole country	Ä	
S		äldre	older, elderly
sakna	lack	än	than
sambo	cohabitant	Ö	
samboende	cohabitation	övrig(a)(t)	other
sammanlagt	total	ökning	increase
sammantagna	total	övre	upper
samtliga	total, all	övriga	others
samtliga	all	*****	*****
skattning	estimate		
summa	total		
svenskt	Swedish		
Sverige	Sweden		

Explanatory symbols and abbreviations

HBR	Historic Population Register
Flergen	Multi-Generation Register
ULF	Survey of Living Conditions

Definitions and explanations:

Partners: Either married or people living together with common biological or adopted children.

Close relatives: Partners according to the definition above and biological or adopted children.

Lesser care needs: Assistance needed with cleaning, washing, food shopping, and cooking.

Greater care needs: Assistance needed with bathing, eating, getting dressed, getting up and going to bed. All persons living in an institution.

Distance to children: Distance between municipality coordinates.

Contact information

Gun Alm Stenflo, Statistics Sweden, Box 24 300, 104 51 Stockholm

E-mail: gun.alm-stenflo@scb.se

Telephone;+46 50 69 44 08

Äldres omsorgsbehov och närhet till anhöriga

Andelen äldre i befolkningen ökar. Fler par kan se fram mot en gemensam ålderdom eftersom män i genomsnitt lever allt längre. Tidigare har kvinnor oftare blivit ensamma på äldre dagar.

När man frågar äldre kvinnor och män om deras hjälpbehov speglar svaren i hög grad ett könsrollsmönster, som har sitt ursprung i att kvinnor skött allt hemarbete. Män som har en partner uppger att de har mindre hjälpbehov än andra grupper av äldre. De som mist förmågan att utföra en uppgift som de aldrig behövt utföra upplever inte att hjälpbehovet ökat.

Barnlösa par har mindre möjlighet att få kommunal vård än andra. Det beror förmodligen på att barnen kan understödja sina föräldrar när de ansöker om kommunal omsorg.

Anhöriga är i hög grad engagerade i omsorgen. Undersökningen visar att kön, familjesituation och tillgång till barn påverkar hjälpbehov och möjligheten att få kommunal vård. Dessa variationer bör vägas in när man planerar för en effektiv och human äldreomsorg i framtiden.

ISSN 0283-8788
ISBN 91-618-1317-6
ISBN 978-91-618-1317-9

SCB:s Publikationstjänst: e-post: publ@scb.se, tfn 019-17 68 00, fax 019-17 64 44, 701 89 Örebro.

SCB:s Information och bibliotek: Information: e-post: information@scb.se, tfn 08-506 948 01, fax 08-506 948 99, Bibliotek: e-post: library@scb.se, tfn 08-506 950 66, fax 08-506 940 45.

Vi har även försäljning över disk, besöksadress: SCB, Biblioteket, Karlavägen 100, Stockholm.

Statistics Sweden's Publication Services: e-mail: publ@scb.se, phone +46 19 17 68 00, fax +46 19 17 64 44, SE-701 89 Örebro, Sweden.

Statistics Sweden's Information and Library: Information: e-mail: information@scb.se, phone +46 8 506 948 01, fax +46 506 948 99, Library: e-mail: library@scb.se, phone +46 8 506 950 66, fax +46 8 506 940 45.

We also offer over-the-counter sales on our premises: Statistics Sweden, Library, Karlavägen 100, Stockholm, Sweden